Мазих лэжьыгъэм ирилъхьэжи, къалэм пыухыкIахэр ягъэнэIуащ

2-нэ нап.

Дыхуейщ хэкупсэкIэр къытщIэупщIэу

2-нэ нап.

«Ислъамым и нур»

3-нэ нап.

Щыхуи 100 къырихьэIакъым

4-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№88 (24.526) ● 2023 гъэм бадзэуэгъуэм (июлым) и 25, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ

Я гъащIэр хабзэкIэ псыхьат

4-нэ нап.

КъБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущ Iапи Iэм къызэритамкIэ

Фокiадэ мазэм ирихьэлIэу

КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек къыпщытащ республикэм и социальнэ IэнатIэмрэ гъэзэгъ хозяйствэмрэ щекIуэкI ухуэныгъэхэр. Абы хэм ящыщщ Налшык Ашуровым и цIэкIэ щыIэ уэрамым щаухуэ, спорт лIэужьыгъуитхумкIэ (пятиборьемкIэ) зэхьэзэхуэхэр щрагъэкIуэкI хъуну спорт комплекс иныр. Ухуэныгъэр и кIэм нэсащ, иджыпсту Iуэхущ Iапи Iэр ныбжьыкIэхэм щыгъэхьэзыр.

«Спортыр гъащIэм и хабзэщ» федеральнэ проектыр и лъабжьэу яухуа Iуэхущ Iапи Iэм хухахащ федеральнэ мылъкум къыхэкIыу сом мелуан 275-рэ. Абы къыдэщIеубыдэ метр зэбгъэзэнатIэ мини 8. Спортсмени 150-м зэуэ зыщагъэсэфынущ Iуэхущ Iапи Iэм. Ар щаухуэм къалъытащ зи узынщагъэм сэкъат иIэхэри къекIуэлIэфын хуэдэу.

Спорт комплексыщIэм хэтщ зыгъэсэныгъэ зэмылIэужьыгъуэхэр зэуэ щебгъэкIуэкI хъуну утыкушхуэхэр, иджырей спорт IэмэпсымэхэмкIэ къызэгъэпэщ ащ. Проектым ипкъ иткIэ, абы хащIыхьащ зы спорт пэшышхуэрэ нэхъ цIыкIыIуэу тIурэ, метр 50 хъу псыгуэнышхуэ, фочкIэ нэщэнэ щеуэ IэнатIэ. Къинэмыщ Iауэ, абы хэтщ зытхьэщIыпIэхэр, зыгъэпскIыпIэхэр, хозяйствэ IэнатIэхэр, унафэщIхэм папщIэ пэшхэр. Унэшхуэм хащIыхьащ лифтхэри.

- Ди республикэм иIэ хъащ иджыпей мардэхэм хуэкIуэ спорт Iуэхущ Iапи Iэ ин. Ар сэбэпышхуэ хъунущ спортсмен ныбжьыщIэхэм зыщагъэсэныжьмкIи щыналъэпсо, дунейпсо зэхьэзэхуэ зэмылIэужьыгъуэхэр зыщащэгъэпэщащэныжьмкIи. ЗэрытедуэхуамкIэ, спорт комплексышхуэр къызэIутхынущ фокIадэм и 1-м ирихьэлIэу, - жиIащ КIуэкIуэ Казбек.

Нащхъуэрэ и шыпхъу нэхъыщIэ Лидэрэ.

Хабзэ хъуауэ, ди къэралым щокIуэкI «Къалэ мыинхэмрэ тхыдэ мыхьэнэ зиIэ жылэхэмрэ зегъэужьыным хуэщIа проект нэхъыфIхэр» фIэщыгъэр зиIэ урысейпсо зэпеуэр. Мы гъэм а зэхьэзэхуэм ягъэхьащ УФ-м хиубыдэ щIыналъэхэм ящыщ жылэхэм къабгъэдэкIа тхылъ мини 2-м щIигъу. Зэпеуэм хэтащ КъБР-м и къалэхэри.

ЕхъулIэныгъэщIэхэм я лъабжьэ

КъЭРАЛПСО зэпеуэм кърикIуахэм иджыблагъэ щыхэплъэжащ Владивосток къалэм щекIуэкIа Урысейпсо зэхуэсым. Ди гуапэ зэрыхъущи, абы щыкIа муниципальнэ щIыналъэхэм яхэхуащ ди республикэм и Май, Шэджэм районхэр. А щIыпIэхэм я зыужьыныгъэм тещIыхьа проектхэр нэхъыфIхэм халъытащ.

Апхуэдэ екъулIэныгъэ лъагэ зыIэрызыгъэхьа щIыналъэхэм щыпсэу цIыхухэм, щIыпIэ унафэщIхэм и гуапэу екъуэхъуащ КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек.

- ЩIыналъэ куэд зыхэта урысейпсо зэпеуэм ди республикэм и Май, Шэджэм районхэр зэрыщы-текIуам хуабжьу сыщыгуфIыкIащ, - жиIащ КIуэкIуэ Казбек. – Дауи, ар зы цIыху закъуэм зыIэригъэхьа екъулIэныгъэ лъагэкъым, атIэ гупу, зэдэууэ зэдэлажьэным къихьа текIуэныгъэшхуэщ. Си гуапэу сынывохъуэхъу щIыпIэхэм щыпсэу псоми. ЫIэрывгъэхьа текIуэныгъэр екъулIэныгъэщIэхэм я лъабжьэ быдэ ирехъу.

Зэпеуэм и «ЦIыху мин 20 - 50 хуэдиз зыдэс къалэ мыинхэр» унэтIныгъэм къриубыдэу ягъэхьа проектхэм ящыщщ Шэджэм къалэм хиубыдэ уэрамхэу КIарэм, Мамбэтхэм я цIэхэр зезыхьэхэмрэ Надречнэмрэ, апхуэдэуи Май къалэм и утыку нэхъыщхьэм зегъэужьным хуэщIахэр. Ахэр ягъэлъэгъуа лэжьыгъэхэм я нэхъыфIхэм халъытащ. УФ-м ухуэныгъэмрэ псэупIэ-коммуналнэ хозяйствэмкIэ и министр Файзулин Ирек а проектхэр зэрытекIуам щыхьэт техьуэ щIыхь тхылъхэр яритыжащ Шэджэм щIыналъэм и администрацэм и Iэтащхьэ Борсэ Юрэрэ Май щIыналъэм и администрацэм и Iэтащхьэ Саенкэ Татьянэрэ.

Фигу къэдгъэкIыжьнщи, «Къалэ мыинхэмрэ тхыдэ мыхьэнэ зиIэ жылэхэмрэ зегъэужьным хуэщIа проект нэхъыфIхэр» урысейпсо зэпеуэр 2018 гъэ лъандэрэ ди къэралым щокIуэкI, УФ-м и Президент Путин Владимир къыхилъхьа жэрдэмыр и лъабжьэу. Мы илъэсым абы и фондыр хъущ сом мелард 54,8-рэ. А мылъкур хуаутIыпщ щIыналъэхэм щыIэ къалэ мыинхэм, тхыдэ мыхьэнэ зиIэ жылэхэм зегъэужьным, ахэр хъумэным хуэгъэпса проект нэхъыфIхэр ирагъэзэщIэну. Iуэхум халъытэ ухуэныгъэхэр щекIуэкIыну щIыпIэр, ахэр лъэпкъ проектхэм зэрепхар, къалэм и теплъэр архитектурэ и лъэныкъуэ зэрефIэкIуэнур, ухуэныгъэхэм яIэну экономикэ, социальнэ, жылагъуэ мыхьэнэр, Iэхур зэфIэхьыным ирашэлIэну цIыхухэм я бжыгъэр. А псори зыхуэунэтIар Урысей Федерацэм и жылэ мыинхэм зегъэужьынырщ.

● Жыыщхьэ махуэ

Си нанэ - си дуней нэху, си фIыгъуэ

Дэтхэнэ цIыхуми гъащIэм щIэщ и Iуэхущ Iафэхэр зригъаIущэ, и екъулIэныгъэм лъабжьэ хузхъу, и мурадыфIхэм я къежьапIэ нэхуу кьилъытэ цIыху. Аруан щIыналъэм хиубыдэ Къэхъуи жылэ Iумахуэм щыпсэуа си адэшхуэ Кыржын Асльэнбий (и ахърэтыр нэху ухьу!) къыщIэхъуа бынымрэ абыхэм къащIэуба щIэблэмрэ я дежкIэ апхуэдэ цIыхущ ди анэшхуэ Кыржын (Къуэкъужь) Нащхъуэ. Зэрыбынми абыхэм къатехъукIа унагъэщIэхэм исхэми я гъащIэм увыпIэшхуэ щызыубыдыр нанэ и цIэ дахэм и теплъэ гуакIуэри хуокIуэпс. Бзылъхугъэ хужь нэ къуэлэн лъагэр зыхэтым фIыкIэ къахэщу, куэдым я щапхъэу къэгъэгурыкIащ.

ДИ УНАГЪУЭШХУЭМ ис нэхъыжьхэми нэхъыщIэхэми гъэзэгъэлъагъуэрэ гъуазэу диIэр нанэщ. ГъащIэ купщIафIэ зыззыгъэщIа цIыхущ ар. Абы и ныбжьыр илъэси 100-м нысэрыхьэсащ, езым зэрыжиIэмкIэ. Ди къэралыр къызэрыуэнкуэрэ абы щекIуэкIа тхьдэ мыхьэнэ зиIэ Iуэхугъуэхэм, къэхъукъащIэхэм ящыщу ди анэшхуэм и ныбжьым къримыубыдауэ куэд къэнакъым. Нанэ Iупщ Iу ещIэж къэралым псэукIэщIэм и мардэхэр щагъэтIылъу щыта лъэхъэнэм хиубыда илъэситху зэхьэзэхуэхэр, и нэгум щIэх-щIэхьурэ къыщIохьэж политикэ залымыгъэхэм я илъэс тKIийхэр, Хэку зауэшхуэм и зэман хьэпэмрэ абы кьыкIэльыкIуэ гъаблэшхуэмрэ. ГуГъуэхьэр хьэзабу гъащIэм щIипсэгъуа псомэ я гущIыIу кьыфIокIуэ быныр дызыщIигъэдэIуа хъыбархэу и адэ Хьанджэрийрэ (ари и къуэшхэри лIэщIыгъуэ блэкIам и 30 гъэхэм ди къэралым щекIуэкIа политикэ залымыгъэм ихьауэ щытащ) и анэ тхьэмыщкIэу бынибл кьызыхуэнамрэ ирахьэкIа гъащIэ гугъумрэ я кIуэдыкIамрэ.

Нанэ Гэрч щIыналъэм хьихьэ Мэртхэей (иджы Дей) къуажэм 1923 гъэм и гъэмахуэм къыщалъхуащ. Ар Къуэкъужьхэх япхъуащ. Къыхэзгъэщынщи, а унагъуэр ди щIыпIэм щIэрыIуэ щыхъуащ: си анэшхуэм и адэ къуэш нэхъыжь Ахьмэтхъанщ Совет властыр щагъэувагъащIэ лъэхъэнэм ди республикэм и апэ прокурору щытар. Анэшхуэр ноби куэдрэ топсэльыхь революционер хьыжьэу, парт лэжьакIуэшхуэу щыта а адыгэлIым. «И адэ къуэшым хэлъа хьэлэм ящыщ куэд хэлъу пIэрэ?» - жыIоIэ, нанэ ущепсэльыпIэкIэ. Ар автобусфIэщ, жыдэржщ, дапщэщи захуагъэрэ пэжымрэ я тельъхьащ, зэхэщIыкI куу зыбгъэдэлъщ. Си адэ-анэр пасэу зыфIэкIуэда бынунагъуэшхуэм я нэхъыжьти, и анэкъилъху нэхъыщIэхэм Нащхъуэ яхуэхъуауэ щытащ ади ани, унэтIакIуи гъэсакIуи. Балигъыплэ иуда бзылъхугъэм, а къалэн псоми кьадэкIуэу, щIэныгъэрэ Iэщ Iагъэрэ ригъэгъуэтыфащ. ЗэрыжиIэжьмкIэ, ар япхъыкIэ лэжьащ, пщыIэдэ классхэм я егъэджакIуэу, иужькIэ уващ Нарткъалэ дэт химкомбинатым икIи лэжьыгъэ купщафIэ кърихьалIэу куэдрэ абы щыIащ, фIыщIэрэ щытхъурэ иIэу.

Апхуэдэ лъэхъэнэ гугъуэхэм кьапхыкIыфащ ди анэшхуэ Нащхъуэ, и пщIэрэ и нэмысрэ иIыгъыжу, и гур имыгъэкIуэду, гъащIэм гукъыдэжрэ лъагэуныгъэрэ хуиIэу. Ди дадэ Асльэнбийрэ абыхэрэ унагъуэ дахэ яухуат. Абыхэмэ зэдагъэуатащ, зэдапIащ бынитху: Ритэ, Мухьэмэд, МуIэед, Зубидэт, Асльэн сымэ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэри цIыху пэжу, адыгэ хабзэрэ нэмысрэ яхэлъу ягъэсащ нэхъыжьхэм, зэрыпсэун Iэщ Iагъэрэ щIэныгъэрэ ирагъэгъуэтащ, унагъуэу ягъэтIысыжащ. Быным я фIыгъуэ, я насып куэд илъагъуну хунэмысу дунейм ехьжащ ди адзэшхуэ Асльэнбий. Нанэ, Алыхьым и фIыщIэкIэ, узынщэу, акъыл жанрэ гупсысэ щэщIащэ бгъэдэлъу якIэлыплъащ, ноби къытхэщ и бынхэм, абыхэм кьащIэхъуэ щIэблэм. ИлъэситI ипэкIэ абы къыIэщIэлъэгъуащ гуаузэшхуэ: и къуэхэм ящыщ МуIэед (ар ди адэрат) дунейм ехьжащ. Ар и гум иль зэпыту, анэшхуэр нэхъ къытхуэгумащIащ адэншэу къэна дэ зэрыбиным. ЗэпIэзэрыту, зы хьэлымрэ щэнымрэ тету гъащIэр езыхьэкI нанэ ди псэр кьехьэмэ, нэхъ лейуэ кьыздэдэжащэу, къытхуэгумащIэу къыщIыхьэу.

ЖьпIэнурамэ, нанэ и лъагъуныгъэр лъащIэнщэщ, гъунапкъэншэщ, шэч зыхэмылъ гурыщIэ кьабзэщ, къаруушхуэрэ зэфIэкIыщхуэрэ зиIэщ. Ар кьытлъоIэс икIи тхурокъу ди унагъуэшхуэм щыщ псоми: бынхэми, нысхэми, малъхъэмми, къуэрплъху-пхъурылъхуэмми, абыхэм кьатепщIыкIыжа щIэблэхэми. Ди сабиигъуэм ди IэпэрэиIыгъыу дикъэзышхэ, Iейм дыблишу фIым дыхуэзыша дашхуэм и ныбжьыр кьызэрыттридзэм мамырыгъэрэ сабырыгъэрэ ди гум хьэлъхъэ. Дэ, абы и бынхэми, бынхэм я бынывжэми (псори зэхэту цIыху 46-рэ дохъу), къытфIощI нанэ диIэкуклIэ, жьапщэри кьыдэмыпхъэшэкIыу, дыгъэми димыльыпщIу, уаери зыхэдмыщIэу дунейм дытетыну, апхуэдиз гуапагъэрэ хуабагъэрэ а цIыху пэ кьабзэм кьыпкърокIри. Ди нанэ Iэфым и гупсэ зэрыщIыным дыпыпIу, дэри псальэхэм кьахьщо-лъыхъуэ нэхъ хуабзэр, анэшхуэм лъагъуныгъэу худи Iэмрэ ди гумащIагъымрэ зыхедгъэщIэн папщIэ.

Ди унагъуэм и нэхъыжьыфI ди анэшхуэ Нащхъуэ, бзылъхугъэ акъылыфIэм, анэ Iу щабэм, анэшхуэ Iэфым, ди унэтIакIуэм икIи ди гъэзугъэльагъуэм, дунейм къэкIуэ-дзэкIыу дохъуэхъу кьыщалъхуа махуэшхуэмкIэ. Куэдрэ уэнщхуэ тхуэпсэу, ди нанэ дыщ, дунейр тхуэзыгъэнэху, гъащIэр тхуэзыгъэIэфI ди фIыгъуэ!

ПОНЭЖ Радимэ,
Нащхъуэ нанэ и къуэрылъху.

КъБР-м и Парламентым

Зэманым къигъэувхэр ягъэбелджылы

КъБР-м и Правительствэм и УнафэщI Мусуков Алий иригъэкIуэкIащ Iуэхугъуэ зыбжанэм щыхэплъа зэIущIэ.

РЕСПУБЛИКЭМ щIы, мылъку зэхущытыкIэхэмкIэ и министрым и къэралыр зыгъэзащIэ Унаев Таймураз тепсэльыхьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал мылъкур уней зэращIым тету 2024 гъэм зэфIахынум, къэрал мылъкум хиубыдэ щIы Iыхьэр бэджэнду щаIыгъым деж, абы техьэ ахъшэр зэратынымрэ щатыну пIалъэмрэ, апхуэдэуи бэджэнд уасэм техуэ зэхъуэкIыныгъэхэм я проектхэм.

ЗэIущIэм хэтхэр хэплъащ КъБР-м Унафэм и мылъкум щыщ Бахъсэн куейм зэрыратынум и проектым. Зи гугъу ящIар курыт щIыныгъэ зэрырат щIыкIэр ирагъэфIэкIуэн мурадкIэ, Куба кьуажэм и курыт еджапIэ №1-м сом мелуани 102,4-рэ зэрыхуахырщ, муниципалитетым ар сыт и лъэныкъуэкIи зыхуей хуигъэзэн папщIэ.

КъБР-м финансхэмкIэ и министр **Лисун Еленэ** игъэбелджылащ КъБР-м и бюджетыр нэхъапэу зытегъэкIуэдапхъэхэм ятеухуауэ КъБР-м и Правительствэмрэ республикэм и федеральнэ казначействэм и Iуэхущ Iапи Iэмрэ я зэгурыIуэныгъэм и проектыр.

КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министр **Рахаев Борис** зэIущIэм къыщигъэлъэгъуащ 2023 гъэм кьриубыдэу унагъуэкIэ мэкъумэш зыщIэхэм абы къыщIах ахъшэ кьабзэм ехьэлIа нормативхэм я проектыр. Министрым жиIащ проектыр хэхъуэмрэ ику иту цIыхур зыхуэныкьуэ ахъшэмрэ зэпалъыткIэрэ, хуэмыщIауэ къалъыта унагъуэхэмрэ цIыху цIыхэхуэхэмрэ дэIэпыкъуным зэрытещIыхьар. Дэфтэрыр илъэс къэс къащIэтхэм ящыщщ.

- Дызытепсэлъыхь пIалъэм къриубыдэу хадэжкIэхэмрэ пхъэщхьэмыщхьэхэмрэ цIыхухэм къыщIахыр нэхъыбэ хъуащ. Iэщ ыщхуэ, тхьэкIумэкIыхь зыгъашхэхэм, бжьэ зезыхуэхэм я хэхъуэр тIэкIу нэхъ мащIэщ, - жиIащ Рахаевым.

КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупIэ-коммуналнэ хозяйствэмкIэ и министр **Бэрбэч Алим** тепсэльыхьащ къалэ ухуэныгъэм и Iэмалхэмзегъэубгъуным ехьэлIа меморандумым. Проектыр ягъэхьэзыращ УФ-м ухуэныгъэ Iуэхуэмрэ псэупIэ-коммуналнэ IэнатIэмрэ зыщегъэужьным тещIыхьауэ. Проектыр 2030 гъэ пIалъэм тещIыхьащ, хуэгъэфэщауэ 2035 гъэм нэси а Iуэхуэр ягъэкIуэтэнри хэлъу. Меморандумым кьеГъуэ яIэ Iэмалхэр кьагъэсэбэну 2030 гъэм ухуэныгъэхэр метр зэбгъуэзнатIэ мелуани 2,78-м нагъэсыну. Абы щыщу щIыпIэ щхьэхуэм зэуIуу зэрызрагъэужьыр къэгъэсэбэпауэ – метр зэбгъуэзнатIэ мелуан 1,7-рэ. Бадзэуэгъуэм и 1-м ирихьэлIэу республикэм и ухуэныгъэ Iэмалхэр мэхъу метр зэбгъуэзнатIэ мелуан 1,4-рэ, абы зэуIуу щIыпIэм зегъэужьын Iэмалыр хэмыхьэу.

ЗэхъуэкIныгъэхэр халъхьащ щIыналъэм и къэрал псэупIэ къэпщытэныгъэм.

- «Урысей Федерацэр» гаскIэ къызэгъэпэщ ын хабзэм и 1, 2-нэ Iыхьэхэмрэ УФ-м и ПсэупIэ кодексымрэ зэхъуэкIныгъэхэр ягъуэт псэупIэхэм я къэрал къэпщытэныгъэм и Iуэхукъ. Ахэр ехьэлIащ псэупIэхэм газыр зэрыщIэшамрэ шынагъэнэшэу къэбгъэсэбэп хъуным зэрыхуэщIамрэ, газ, Iугъуэ ихупIэхэм я щытыкIэм, - игъэнэIуащ КъБР-м тарифхэмрэ псэупIэ къэпщытэныгъэхэмкIэ и къэрал комитетым и унафэщIым и къуэдзэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ **Мэкъуашэ Алим**.

КъБР-м узыншагъэр хъумэныжьмкIэ и министр **Къалэбатэ Рустам** тепсэльыхьащ цIыху мин 50 нэхъ мащIэ щыпсэу къалэхэм, къуажэхэм щыпхъэнэ мурад зыщIа дохутырхэм, ФАП-м и лэжьакIуэхэм зэуэ ират мылъкум техуэу мардэхэм зэхъуэкIныгъэхэр зэрагъэутыным. «Земский доктор» программэм тету, къуажэхэм кIуэнущ дохутыру, фельдшеру, мастэхэIуу 26-рэ.

КъБР-м лэжьыгъэмрэ цIыхухэм социальнэ къащхьэщIыжьныжьмкIэ и министр **Асанов Алим** игъэбелджылащ къэрал кIэзонэ, бюджет, автоном Iуэхущ Iапи Iэхэм я лэжьыгъэхэм я улахуэм ехьэлIа зэхъуэкIныгъэ щхьэхуэхэр къызыхэщ проектыр. Министрым къызэрыхигъэщаамкIэ, улахуэм дыщIагъу (стимулирующэ) ахъшэм и бжыгъэр зздай фондым и процент 30-м хуэдизынри мардэм хагъэкIыжынущ. Ауэ, министрым зэрыжиIащи, ар улахуэр зыхуэдизынумкIэ зэран хъунукъым.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

● Фэеплъ

ТхакIуэшхуэр ягу къагъэкIыж

Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь, РСФСР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цIыхубэ усакIуэ, Горький Максим и цIэр зезыхьэ Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща, жылагъуэ лэжьакIуэ цIэрыIуэ КIыщокъуэ Алим къыщалъхуа мазэм ирихьэлIэу, хабзэ зэрыхьэуэ, бадзэуэгъуэм и 22-м Налшык къалэ администрацэм и гупэм хэт абы и фэеплъым и деж пэкIу щекIуэкIащ.

КIыщокъуэ Алим къызэралъхурэ илъэси 109-рэ зэрырикъум теухуа пэкIум зыкъраГъэхьэлIат республикэм и щэнхабзэ Iуэхущ Iапи Iэхэм, министерствэхэм, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лЫкIуэхэм, ар зыщIыхуу щытахэм, и тхыгъэхэр фIыуэ зылъагъуэм.

Адыгэ усыгъэмрэ художественнэ прозэмрэ я зыужьыныгъэр зи цIэм къыгурыIуэ ЛIыхъужь КIыщокъуэм и япэ тхыгъэр илъэсипщI щрикъум итхат. Абы и Iэдакъэ къыщIэкIащ усэ тхылъ пщIы бжыгъэхэр, пьесэхэр, поэмэхэр, сабий усэхэр, романхэр.

- Зыщыщ лъэпкъым и цIыху нэст КIыщокъуэр. Кулиев Къайсынрэ КIыщокъуэ Алимрэ лъэпкъ зэныбжьэгъугъэм и щапхъэ дахэ щIэблэм ирагъэлъэгъуащ икIи ар я гъащIэ псом щапхащ, - жиIащ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий.

ПэкIум къыщыпсэлъащ усакIуэ Беппаев МутIалип, Къэбэрдей-Балъкъэрым Гуманитар къэхутэныгъэхэмкIэ и институтым IуэрыпуатэмкIэ и секторым и унафэщI Гъут Iэдэм, тхьилъ тедзапIэм и унафэщI, лъахэхутэ цIэрыIуэ Котляровэ Марие сымэ, нэгъуэщIхэри.

Сабийхэр гъэхуауэ кьеджащ усакIуэм и усэхэм ящыщу ягу нэхъ дыхьэхэм ящыщхэм.

ПэкIум хэтахэм КIыщокъуэм и фэеплъым деж удз гъэгъахэр щагъэтIылъащ. КъыкIэлъыкIуэу, гупыж зыщIа псори яшащ усакIуэм и музейм Шэджэм районым щыIэм. «Всадник чести» фильмым ирагъэплъа ноужь, КIыщокъуэ Алимрэ Кулиев Къайсынрэ я фэеплъэм удз гъэгъахэр тралъхьащ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.
Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

Мазих лэжьыгъэм ириплъэжри, къалэн пыухыкІахэр ягъэнэІуащ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и прокурор Хабаров Николай иригъэкІыкІащ 2023 гъэм и апэ мазихым я лэжьыгъэм къриКІуахэр къыщызэщІакъуэжа зэІуцІэ. Абы хэтащ республикэ прокурорым и къуэдзэхэр, прокуратурэм и аппаратым и Іэнатіэхэм я унафэщІхэр, къалэхэмрэ районхэмрэ я прокурорхэр.

ЗЭІУЩІЭМ къыщыпсэльащ республикэ прокурорым и къуэдзэхэу **Сысоенков Андрей**, **Белов Сергей**, **Кадыров Аэрэт**, коррупцэм пэщІэтынымкІэ законодательствэр зэрагъэзащІэм кІэльыплъныкІэ къудамэм и унафэщІ **Бекъуэ Залинэ**, Бахъсэн, Дзэлыкъуэ, Тэрч районхэм я прокурорхэр.

Республикэм и прокурорым щІыналъэм къэрал хабзэхэр зэрыщагъэзащІэ щІыкІэхэр, хабзэр къызэрэпэщыныкІэ прокурор кІэльыплъныгъэм иІэ мыхьэнэр зыхуэдэр къиутыгащ. Хабаровым гулъытэ хэха хуищІащ икІи къытеувыІащ кІэльыплъныгъэ лэжьыгъэхэм. Абыхэм ящыщщ гъащІэм и Іэнатіэ зэмылІэужьыгъуэхэм щІыхьэм я хуитыныгъэхэмрэ хабзэкІэ я сабэп зыхэлъхэмрэ щІыпхъагъэкІыным ехьалІэ Іуэхугъэ, ныкъуэдыкъуэхэм, хуэмыщІауэ псэухэм, ІэмалымащагъэкІэ къэІэпхъуахэм ядэІэпыкъуныр.

Апхуэдэуи Хабаров Николай къыхигъэщащ щІэпхъаджагъэмрэ коррупцэмрэ зэпащІэтынымрэ я лъэныкъуэкІэ прокуратурэм и лэжьыгъэ нэхъри щІэгъэхуэбжьэн зэрыхуейр.

ЗэІущІэм къриКІуахэм ялкъ иткІэ унафэ щхьэкІэ, абыкІэ кІэлъыплъныгъэхэр нэхъри егъэфІэкІуэным хуэунэтІа кьалэн пыухыкІахэр ягъэнащ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Гъэмахуэмрэ ди къуршхэмрэ

Кавказ Ищхъэрэм и къуршылъэ щІыпІэхэм иджы хуэдэ зэманым турист куэдыщэ йокІуалІэ, къеГэлакІуэхэм я нэІэ абыхэм трагъэкІынкІэ Іэмал имыІэу. Апхуэдэу мы махуэхэм Іуащхьэмахуэ дэкІыну ежьа, Белоруссием щыщ туриститІым къатехьэлъэу хуежьащ икІи метр 5300 лъагагъым щынэсым къегъэлакІуэхэм хъыбар кърагъэІащ.

УРЫСЕЙМ и МЧС-м и къудамэу Іуащхьэмахуэ щыІэ Бгылъагъэ къегъэлакІуэ гупым я лэжьакІуэу 8-р туристхэр зэдэщІэ щІыпІэм псынщІэу нэсащ. Дуней щытыкІэм зэман кІэщІым къриубыдэу зихъэжьри, борэнышуэ къыкъуэуащ. Сыт и лъэныкъуэкІи зыхуеину псомкІи кьызэгъэпэщащ къегъэлакІуэхэм яхуэзфІэкІащ зэман кІэщІым къриубыдэу туристхэр кьрашэхьыжьыну. Абыхэм къегъэлакІуэхэм зыкъыпащІэу хъыбар кьыщагъэщІар пшапэ зэхуэгъуэт, ауэ зыхуеину псомкІи къызэгъэпэщащ гупым жащІыкъ насыхУ Іуэхум пэрытащ. Туристхэр Терскол дэт, къегъэлакІуэхэм я ювыІэпІэм нашэсри, я узынщагъэр зыхуэдэр кьапщытащ, къагъэзэжащ, ягъэшхащ. Медицинэ Іуэхутхьэбзи ящыІэ мыхъуу, псори тэмэму зэфІэкІащ, къегъэлакІуэхэм я псынщІагъымрэ я Іэзагъымрэ я фІыщІэкІэ.

ЩІапэхэр къуршым кІуэну щекьэм зыкІи хъыбар ирагъэщІакьым икІи гъэгу техьэн ипэкІэ, хабзэм тету, МЧС-м зыщрагъэзтакъым. Я насыпым кІухьэкІри, хъыбарегъащІэ Іэмэпсымэхэр а зэдынэса щІыпІэм дагъуэнщэу щылажьэу щащІащ, борэнри къыщыхьеяр абыхэм яІыгъэса нэужьщ, армыхъумэ, ахэр кьыззэремыльнум шэч хэлъэтэжьыну. Іуащхьэмахуэ адрей къурушхэм зэремыщхьри, зэрыщынагъуэри щІэчэ имыІэу туристхэм гурагъаІуэ пэтми, а гъэугуанэ щынагъуэхэм щхъуу зезыпщытхэр куэдыкІейщ.

Зы махуэкІэ ипэ иту Осетие Ищхъэрэ-Аланием и къуршхэм альпинист гупитІ борэнышхуэм щыхиубыдащ. Абыхэм ящыщу щыр къурш жьанэм хьехуэкри, метр 300-кІэ кьрихьэхащ, мыладжэм кІэрылъу. МЧС-м и къегъэлакІуэ 17-р ахэр кІалъхьэкІуэну ядежьа, турист клубым хэт цІыху 20-рэ махуитІ енкІэ, ущхьмрэ пшагъуэ гуэрэныкІэ хэту, яхуэзпІычуэу аращ лей кьызытехьаэр зэдэщІэ кьуэладжэм нэс дэлъ гъэугуаер.

КъегъэлакІуэхэр здынэсам, мыладжэм кьехуэха цІыхубзитІымрэ зы цІыхухъумрэ фэбжь хьэлъэхэр ятелъу кьагъуэтыжащ. Апхуэдэхэр кьебгъэІэпэхьухьэныныр Іуэху тынщхькІэ - ихъуреягъыр мыпылпэ кьыр задэщ, щІыпІэщІыпІэхэм кьыщелъэлъэхьу. КъегъэлакІуэхэмрэ абыхэм кърагъэлахэмрэ метр 3000-м кьэсауэ жэщ кьатехьуэри, абдежым нэху кьыщекІын хуей хуэщ. ЕтІуанэ махуэм кьащхьэщыхьа, Дагъыстэным и къегъэлакІуэхэм я вертолётыр щытІысын имыгъуэтрэ жьышхуэ кьепщэу зэманкІэ кьащхьэщытын хуей хуэщ. ИкІэм-икІэжьым кІапсэ пІэнпІейкІэ ІуэгъэхэР драхьэри, турист клубым хэт цІыху 20-рэ махуитІ енкІэ, ущхьмрэ пшагъуэ гуэрэныкІэ хэту, яхуэзпІычуэу аращ лей къызытехьаэр здэщІэ кьуэладжэм нэс дэлъ гъэугуаер.

КъегъэлакІуэхэр здынэсам, мыладжэм кьехуэха цІыхубзитІымрэ зы цІыхухъумрэ фэбжь хьэлъэхэр ятелъу кьагъуэтыжащ. Апхуэдэхэр кьебгъэІэпэхьухьэныныр Іуэху тынщхькІэ - ихъуреягъыр мыпылпэ кьыр задэщ, щІыпІэщІыпІэхэм кьыщелъэлъэхьу. КъегъэлакІуэхэмрэ абыхэм кърагъэлахэмрэ метр 3000-м кьэсауэ жэщ кьатехьуэри, абдежым нэху кьыщекІын хуей хуэщ. ЕтІуанэ махуэм кьащхьэщыхьа, Дагъыстэным и къегъэлакІуэхэм я вертолётыр щытІысын имыгъуэтрэ жьышхуэ кьепщэу зэманкІэ кьащхьэщытын хуей хуэщ. ИкІэм-икІэжьым кІапсэ пІэнпІейкІэ ІуэгъэхэР драхьэри, турист клубым хэт цІыху 20-рэ махуитІ енкІэ, ущхьмрэ пшагъуэ гуэрэныкІэ хэту, яхуэзпІычуэу аращ лей къызытехьаэр здэщІэ кьуэладжэм нэс дэлъ гъэугуаер.

Мис мы пІалъэхэращ КъБКъУ-м къэралым и мылъкуКІэ иджну хуейкІэ зэрыгъэзэапхъэр. Абы иужькІэ колледжхэм щІэтІысхьэнухэм, зи щІэныгъэр магистратурэм, аспирантурэм, ординатурэм щІэпхъаджагъэм ухэлъу иужь диныкъуэ. ЩІэтІысхьэныр теухуа унафэ псори шыщхьэупчІ и 31-м ирихьэлІэу кьыдэкІауэ, гъэзнэжьыгъэхэм зэрыпэщІэт мастэр зэи зыхъумыІэхьахэм.

«Berliner Zeitung» газетым кьызэритымкІэ, Берлин щыпсэхэр арэзыкьым кафем и фІэщыгъэр яхъуэжьну. «Тхьдэм пщІэ хуэщІын хуейщ, дунейм кьыщыхъу Іуэхугъэхэм еЛыатауэ ар зэхъуэкІыныр кьемызэгъащ. Кафем и цІэр яхъуэжьКІ, кьэралхэм зэрыпэщІэт мастэр зэи зыхъумыІэхьахэм.

Тхьдэм пщІэ хуэщІынхъэщ

Украинэм и лІыкІуэу Германием щыІэ Макеев Алексей къэралым и унафэщІхэм ящыгъуэщ Берлин дэт «Москва» кафем и фІэщыгъэр «Киев»-кІэ яхъуэжьыну. Ар 1961 гъэм кьызэІуахащ, шхапІэм кьыщынэмыщІауэ, мы хэтщ концерт щат пэшыщхъэ. Кафер Маркс Карл и уэрамым тет архитектурэ ухуэныгъэ нэхъыщхьэхэм хабжэ. 1989 гъэм ар хагъэхьащ щэнхабзэ щІэину къалІэтэ къэрал ухуэныгъэхэм.

«Berliner Zeitung» газетым кьызэритымкІэ, Берлин щыпсэхэр арэзыкьым кафем и фІэщыгъэр яхъуэжьну. «Тхьдэм пщІэ хуэщІын хуейщ, дунейм кьыщыхъу Іуэхугъэхэм еЛыатауэ ар зэхъуэкІыныр кьемызэгъащ. Кафем и цІэр яхъуэжьКІ, кьэралхэм яку дэлъ зэныкъуэкъуэ ужьеиуэ зы ынэтІыныгъэм ІуэрыІуатэ. Ар щхьэусрэ ящыщ щІэтІысхьэныр теухуа лэжьыгъэхэри псори зэфІэкІауэ щытын хуейщ.

Дыхэйщ хэкупсэхэр къытщІэувэну

● Ди псэлъэгъуэхэр

Ди къуэдзэ Іуэхугъэ щІэтІысхьэныр, «контракт» жыхуэІэм тету еджэну къакІуэхэм зэреджэнум щІат сомыр унафэ щхьэхуэхэм ягъэбелдженыпІ, ар зыхуэдизынур кьыхах Іэщагъэмэ ельытащ. Бюджетым и мылъкуКІэ еджэхэм я бжыгъэм хуэдиз мэхъу зэгурыІуэныгъэкІэ щІэтІысхьэныхэри.

- Квотэхэм утепсэлъыхьащ, Тимур. Нэхъ зэпкърыхауэ я гугъу кьытхуэпщІамэ арат.

- ЕджапІэ нэхъыщхьэ щІэтІысхьэу Іэщагъэрэ щІэныгъэрэ зэзыгъэзэгъэтхьэрэ, щІэныгъэ зэрыщІэнымкІэ ІуэрыІуатэ зэхуэмыдэхэм кьахэкІыу я Іэмалыр зэзымыгъэпэщыфын. Апхуэдэхэм папщІэ квотэ зэмылІэужьыгъуэхэр щыІэщ. Абыхэм къэралым и мылъкуКІэ еджэну Іэмал иІэщ.

ЩьтыкІэ гугъуэм зэритым щыхьэт техьуэ тхьылъэр кьитмэ, квотэ хэха жьыхиІэм хиубыдэщи зи узынщагъэкІэ сэкъат зиІэ сабийхэр, ягъ икІи етІуанэ гупым хьыхь ныкъуэдыкъуагъэ зыбгъэдэлъхэр, зэуалІэм я гъэкІэ дыдэ зэрыхьым гу лыбгъотэ. Бюджетым къыхэкІ мылъкуКІэ еджэну Іэмал зиІэр щыІэу 66-ці зэрыхъур. Ауэ мы бжыгъэм щыщу 7-р квотэ хэха зиІэхэм, 7-р квотэ щхьэхуэ зыльыхсэм кІыщ, 48-р Іуэхугъэ ІэмэмылІэужьыгъуэхэм я жэрдэмкІэ Іэщагъэ хэхахэм хуеджэну студентхэм къажэнэнуи. Ар «целевое направление» жыхуэтІэращ. Къэнжьыр 4 къудейщ. ЗэрыгурыІуэгъуэщ, зэхьэзэхуэри нэхъ гуащІэщ: дохутыр Іэщагъэм хуеджэну хущІэкъуэм къэрал гъэнэхуныгъэм къриКІуауэ балл 280-рэ нэхъри мыкІэхъ мащІэ уІэн хуейщ.

Илъэс зытІущ хъуауэ информатикэм епха Іэщагъэхэр кьыхэзыхьэм я бжыгъэми хохьуэ. Нэгъабэ ди университетым зы къудамэщІэ кьаэхэхъуат - интеллект ІэрыщІынымрэ бжыгъэрыльанэ технологиехэмкІэ институтыр. Дунейм ИтъыщІамэхьэу зекъэж, техникэми технологиеми зауэжь, бжыгъэрыльанэ Іэмалхэми кІуэ пэтми кьахохьуэ. Иджырей лэжьапІэхэр хуэныкъуэ хъууэ хуежьащ, компьютерым хищІыкІ кьудейм кьыщцымынэу, абы щыІэкІэ псори бжыгъэрыльанэ программэхэм изыльхьэф икІи щыІэхьыльмэф Іэщагъэлэхэм. Ахэр иджыпсту щегъэжьауэ дгъэхьэзырыну дыхэтщ.

Гулъытэрэзэтэну сыхуейт мы гъэм къыщІэтІысхьэхэм ящІыщ куэдым «Архитектурэ», «Бизнэсэнэлъэныгъэ», «Информацие зыкьышІэнэлъагъэ», «Дизайн», «Медицинэмрэ профилактикэмрэ епха Іуэхугъэхэр» зэгтІыныгъэхэр кьызэрыхахьи. ЩІэуэщІэ зэраІэм къегъэлъагъуэ абыхэмкІэ лэжьыгъэ Іэнатіэхэр дяпэкІэ уэру кьыжьэкІынэу зэрыщытхэр.

- Тимур, университетым щІэтІысхьэну къуэпсэу Іэщагъэ къэзыхьа куэд ди щІыналъэм ёокІри, нэгъуэщІ къэралхэм еджапІэ макІуэ. Абыхэм дэт университетхэм нэхъ щІэныгъэфІ къыщІахьну, Іэмал нэхъыбэ къаритыну жызыІэхэр мащІэкъым. Уэ дауэ уеплърэ мы щытыкІэм?

- Ди къэралым имызакъуэу, хамэ щІыпІэ куэдым кьыщыщащІыгъэ зэгурыІуэныгъэ зэращІыпІэ, ныбжьыщІэр ди деж зыкІуэри щоджэ, Іэщагъэ зригъэгъуэта нэужь, къэзыгъэкІуам деж зеГэзэжри, ильэсищ нэхърэ мынэхъ мащІэкІэ абы и деж щолажьэ. А Іуэхущапэм мыпхуэдэ егъэджэкІэм мылъку трагъэкІуадэркъым, нэгъуэщІкІи кьызэІэбэфхьэм, ар кьэралым яхуэхуа бюджет тІыспэпІэ щытщ.

- Тимур, ди щІалэгъуалэм ящыщу балл лъагэхэр кьэзыхьа куэд ди щІыналъэм ёокІри, нэгъуэщІ къэралхэм еджакІуэ макІуэ. Абыхэм дэт университетхэм нэхъ щІэныгъэфІ къыщІахьну, Іэмал нэхъыбэ къаритыну жызыІэхэр мащІэкъым. Уэ дауэ уеплърэ мы щытыкІэм?

- Ди къэралым имызакъуэу, хамэ щІыпІэ куэдым къыщыщащІыгъэ зэгурыІуэныгъэ зэращІыпІэ, ныбжьыщІэр ди деж зыкІуэри щоджэ, Іэщагъэ зригъэгъуэта нэужь, къэзыгъэкІуам деж ильэсищ нэхърэ мынэхъ мащІэкІэ абы и деж щолажьэ. А Іуэхущапэм мыпхуэдэ егъэджэкІэм мылъку трагъэкІуадэркъым, нэгъуэщІкІи кьызэІэбэфхьэм, ар кьэралым яхуэхуа бюджет тІыспэпІэ щытщ.

Сыхуейт «Адыгэ псалъэ» газетым кьызит Іэмалыр кьэзгъэсэбэпу, кьапщащІэ гъэнэхуныгъэхэм ныбжьыщІэхэр Іэнкун имыщІу, гупсэхуу куэдІэну, я мурадхэр кьэйхьупІэну дыззригуапэр жысІэну. Зыщымвыгъэгъупщэхэмрэ: кьыхэфхэ гъэгъуэм зыкъомкІэ фи кьэкІуэнур ельытащ, арыхьэуи, ди деж фыкъакІуэ, фызыхущІемыгъэньэн Іэщагъэ кьыхэфхьныкІэ чэнджэщагъэ фыфхуэкъну ди сыт щыгъуи дыхьэзырщ.

- Тимур, псалъэмакъ купщІафІэ дызэребгъэдэІуам папщІэ тхьрраз кьыпхухъу!

- Фэри фІыщІэ фхузощІ, «Адыгэ псалъэ» газетым и псалъэр пІэпкъ псори зэпІэщІыпхъу иджыри куэдэу щІыпІэну си гуапэщ!

Епсэлъар

ШУРДЫМ Динэщ.

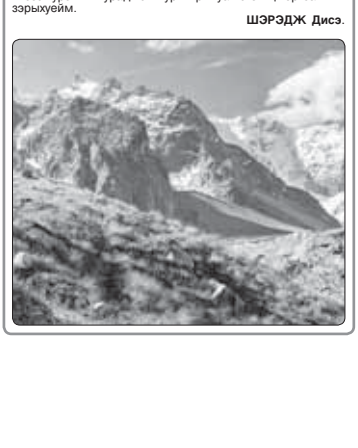

Дунейм щыхъыбархэр

Вакцинэр псоми халъхьэнукъым

УФ-м Узынщагъэр хъумэныкІэ и министерствэм коронавирус узыфэ зэрыщІэлэм зэрыпэщІэт вакцинэр псоми зэдащІэкІыу хэлъхьэныр кьызэтегъэзыВІэн хуейуэ хьелъ. Абы и щхьэхуэсыгъуэр жылагъэм узым зэрыпэщІэтыфи имунитет яІэ зэрыхъуарщ, эпидемиологие щытыкІэр зэпІэзэрыту зэпІэзэрыпу зэрыщІэлъэтэрщ.

МИНИСТЕРСТВЭМ кьызэригъэльагъэмкІэ, вакцинэр зэхьэлІапхъэр зи узынщагъэр нэхъ тІасхъэ цІыхухэрщ. Абы хохьэ узыфэ гъэтІылъа зиІэхэр, жьы хъуэхэр, аутоиммун я, пыщхь зыпкъыт сымаджэхэр. Апхуэдэуи вакцинэр ирахьэлІэнущ балигрыпІэ иувахэу нэхьапэкІэ COVID-19-р кьызэмыуэзахэм, абы зэрыпэщІэт мастэр зэи зыхъумыІэхьахэм.

Тхыдэм пщІэ хуэщІынхъэщ

Украинэм и лІыкІуэу Германием щыІэ Макеев Алексей къэралым и унафэщІхэм ящыгъуэщ Берлин дэт «Москва» кафем и фІэщыгъэр «Киев»-кІэ яхъуэжьну. Ар 1961 гъэм кьызэІуахащ, шхапІэм кьыщынэмыщІауэ, мы хэтщ концерт щат пэшыщхъэ. Кафер Маркс Карл и уэрамым тет архитектурэ ухуэныгъэ нэхъыщхьэхэм хабжэ. 1989 гъэм ар хагъэхьащ щэнхабзэ щІэину къалІэтэ къэрал ухуэныгъэхэм.

«Berliner Zeitung» газетым кьызэритымкІэ, Берлин щыпсэхэр арэзыкьым кафем и фІэщыгъэр яхъуэжьну. «Тхьдэм пщІэ хуэщІын хуейщ, дунейм кьыщыхъу Іуэхугъэхэм еЛыатауэ ар зэхъуэкІыныр кьемызэгъащ. Кафем и цІэр яхъуэжьКІ, кьэралхэм

пІэм иувэну уейуэ зы ынэтІыныгъэм 10, адрейм 14 щызэныкъуэкъу. Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, кьэштэн хуейр мащІэ дыдэщ - цыми цІыху тхурытху щІэтІысхьэфыну аращ. Мы гъэм «Экономикэ» ынэтІыныгъэр кьыхэзыхьэр фІыуэ нэхъ мащІэщ, уеблэмэ «Информацие шынагъэншагъэмрэ ІТ-Іэнатіэмрэ» ехьалІа программэмэ кьыхэзыхьэр ипэ итщ. ДызэрыщыгъуэзащІи, экономикэ ынэтІыныгъэхэмрэ юриспруденциемрэ зэрагъэхь щымыІэу щІэунщІэшхуэ яІэу кьекІуэлІащ. Апхуэдэу щытми, экономикэм хуеджэну хуейхэм балл 240-рэ нэхъри нэхъ мащІэ иІэ хъунукъым.

Дохутыр Іэщагъэм хуеджэну хуейхэм, «печебное дело» жыхуэтІэ ынэтІныгъэм хуеІэхэм, я бжыгъэм зэи кІэрыхуркъым. Мы гъэми кьыщІалъхьа дэфтэрхэм я бжыгъэм уеплъмэ, а ынэтІныгъэр зэхьхэзыхэр кІуэд дыдэ зэрыхьым гу лыбгъотэ. Бюджетым къыхэкІ мылъкуКІэ еджэну Іэмал зиІэр щыІэу 66-ці зэрыхъур. Ауэ мы бжыгъэм щыщу 7-р квотэ хэха зиІэхэм, 7-р квотэ щхьэхуэ зыльыхсэм кІыщ, 48-р Іуэхугъэ ІэмэмылІэужьыгъуэхэм я жэрдэмкІэ Іэщагъэ хэхахэм хуеджэну студентхэм къажэнэнуи. Ар «целевое направление» жыхуэтІэращ. Къэнжьыр 4 къудейщ. ЗэрыгурыІуэгъуэщ, зэхьэзэхуэри нэхъ гуащІэщ: дохутыр Іэщагъэм хуеджэну хущІэкъуэм къэрал гъэнэхуныгъэм къриКІуауэ балл 280-рэ нэхъри мыкІэхъ мащІэ уІэн хуейщ.

Илъэс зытІущ хъуауэ информатикэм епха Іэщагъэхэр кьыхэзыхьэм я бжыгъэми хохьуэ. Нэгъабэ ди университетым зы къудамэщІэ кьаэхэхъуат - интеллект Іэрыщ1ынымрэ бжыгъэрыльанэ технологиехэмкІэ институтыр. Дунейм ИтъыщІамэхьэу зекъэж, техникэми технологиеми зауэжь, бжыгъэрыльанэ Іэмалхэми кІуэ пэтми кьахохьуэ. Иджырей лэжьапІэхэр хуэныкъуэ хъууэ хуежьащ, компьютерым хищІыкІ кьудейм кьыщцымынэу, абы щыІэкІэ псори бжыгъэрыльанэ программэхэм изыльхьэф икІи щыІэхьыльмэф Іэщагъэлэхэм. Ахэр иджыпсту щегъэжьауэ дгъэхьэзырыну дыхэтщ.

Гулъытэрэзэтэну сыхуейт мы гъэм къыщІэтІысхьэхэм ящІыщ куэдым «Архитектурэ», «Бизнэсэнэлъэныгъэ», «Информацие зыкьышІэнэлъагъэ», «Дизайн», «Медицинэмрэ профилактикэмрэ епха Іуэхугъэхэр» зэгтІыныгъэхэр кьызэрыхахьи. ЩІэуэщІэ зэраІэм къегъэлъагъуэ абыхэмкІэ лэжьыгъэ Іэнатіэхэр дяпэкІэ уэру кьыжьэкІынэу зэрыщытхэр.

- Тимур, университетым щІэтІысхьэну къуэпсэу Іэщагъэ къэзыхьа куэд ди щІыналъэм ёокІри, нэгъуэщІ къэралхэм еджакІуэ макІуэ. Абыхэм дэт университетхэм нэхъ щІэныгъэфІ къыщІахьну, Іэмал нэхъыбэ къаритыну жызыІэхэр мащІэкъым. Уэ дауэ уеплърэ мы щытыкІэм?

- Ди къэралым имызакъуэу, хамэ щІыпІэ куэдым къыщыщащІыгъэ зэгурыІуэныгъэ зэращІыпІэ, ныбжьыщІэр ди деж зыкІуэри щоджэ, Іэщагъэ зригъэгъуэта нэужь, къэзыгъэкІуам деж ильэсищ нэхърэ мынэхъ мащІэкІэ абы и деж щолажьэ. А Іуэхущапэм мыпхуэдэ егъэджэкІэм мылъку трагъэкІуадэркъым, нэгъуэщІкІи кьызэІэбэфхьэм, ар кьэралым яхуэхуа бюджет тІыспэпІэ щытщ.

Сыхуейт «Адыгэ псалъэ» газетым кьызит Іэмалыр кьэзгъэсэбэпу, кьапщащІэ гъэнэхуныгъэхэм ныбжьыщІэхэр Іэнкун имыщІу, гупсэхуу куэдІэну, я мурадхэр кьэйхьупІэну дыззригуапэр жысІэну. Зыщымвыгъэгъупщэхэмрэ: кьыхэфхэ гъэгъуэм зыкъомкІэ фи кьэкІуэнур ельытащ, арыхьэуи, ди деж фыкъакІуэ, фызыхущІемыгъэньэн Іэщагъэ кьыхэфхьныкІэ чэнджэщагъэ фыфхуэкъну ди сыт щыгъуи дыхьэзырщ.

- Тимур, псалъэмакъ купщІафІэ дызэребгъэдэІуам папщІэ тхьрраз кьыпхухъу!

- Фэри фІыщІэ фхузощІ, «Адыгэ псалъэ» газетым и псалъэр пІэпкъ псори зэпІэщІыпхъу иджыри куэдэу щІыпІэну си гуапэщ!

Епсэлъар

ШУРДЫМ Динэщ.

Дыхэйщ хэкупсэхэр къытщІэувэну

● Ди псэлъэгъуэхэр

пІэм иувэну уейуэ зы ынэтІыныгъэм 10, адрейм 14 щызэныкъуэкъу. Ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, кьэштэн хуейр мащІэ дыдэщ - цыми цІыху тхурытху щІэтІысхьэфыну аращ. Мы гъэм «Экономикэ» ынэтІныгъэр кьыхэзыхьэр фІыуэ нэхъ мащІэщ, уеблэмэ «Информацие шынагъэншагъэмрэ ІТ-Іэнатіэмрэ» ехьалІа программэмэ кьыхэзыхьэр ипэ итщ. ДызэрыщыгъуэзащІи, экономикэ ынэтІныгъэхэмрэ юриспруденциемрэ зэрагъэхь щымыІэу щІэунщІэшхуэ яІэу кьекІуэлІащ. Апхуэдэу щытми, экономикэм хуеджэну хуейхэм балл 240-рэ нэхъри нэхъ мащІэ иІэ хъунукъым.

Дохутыр Іэщагъэм хуеджэну хуейхэм, «печебное дело» жыхуэтІэ ынэтІныгъэм хуеІэхэм, я бжыгъэм зэи кІэрыхуркъым. Мы гъэми кьыщІалъхьа дэфтэрхэм я бжыгъэм уеплъмэ, а ынэтІныгъэр зэхьхэзыхэр кІуэд дыдэ зэрыхьым гу лыбгъотэ. Бюджетым къыхэкІ мылъкуКІэ еджэну Іэмал зиІэр щыІэу 66-ці зэрыхъур. Ауэ мы бжыгъэм щыщу 7-р квотэ хэха зиІэхэм, 7-р квотэ щхьэхуэ зыльыхсэм кІыщ, 48-р Іуэхугъэ ІэмэмылІэужьыгъуэхэм я жэрдэмкІэ Іэщагъэ хэхахэм хуеджэну студентхэм къажэнэнуи. Ар «целевое направление» жыхуэтІэращ. Къэнжьыр 4 къудейщ. ЗэрыгурыІуэгъуэщ, зэхьэзэхуэри нэхъ гуащІэщ: дохутыр Іэщагъэм хуеджэну хущІэкъуэм къэрал гъэнэхуныгъэм къриКІуауэ балл 280-рэ нэхъри мыкІэхъ мащІэ уІэн хуейщ.

Илъэс зытІущ хъуауэ информатикэм епха Іэщагъэхэр кьыхэзыхьэм я бжыгъэми хохьуэ. Нэгъабэ ди университетым зы къудамэщІэ кьаэхэхъуат - интеллект Іэрыщ1ынымрэ бжыгъэрыльанэ технологиехэмкІэ институтыр. Дунейм ИтъыщІамэхьэу зекъэж, техникэми технологиеми зауэжь, бжыгъэрыльанэ Іэмалхэми кІуэ пэтми кьахохьуэ. Иджырей лэжьапІэхэр хуэныкъуэ хъууэ хуежьащ, компьютерым хищІыкІ кьудейм кьыщцымынэу, абы щыІэкІэ псори бжыгъэрыльанэ программэхэм изыльхьэф икІи щыІэхьыльмэф Іэщагъэлэхэм. Ахэр иджыпсту щегъэжьауэ дгъэхьэзырыну дыхэтщ.

Гулъытэрэзэтэну сыхуейт мы гъэм къыщІэтІысхьэхэм ящІыщ куэдым «Архитектурэ», «Бизнэсэнэлъэныгъэ», «Информацие зыкьышІэнэлъагъэ», «Дизайн», «Медицинэмрэ профилактикэмрэ епха Іуэхугъэхэр» зэгтІыныгъэхэр кьызэрыхахьи. ЩІэуэщІэ зэраІэм къегъэлъагъуэ абыхэмкІэ лэжьыгъэ Іэнатіэхэр дяпэкІэ уэру кьыжьэкІынэу зэрыщытхэр.

- Тимур, университетым щІэтІысхьэну къуэпсэу Іэщагъэ къэзыхьа куэд ди щІыналъэм ёокІри, нэгъуэщІ къэралхэм еджакІуэ макІуэ. Абыхэм дэт университетхэм нэхъ щІэныгъэфІ къыщІахьну, Іэмал нэхъыбэ къаритыну жызыІэхэр мащІэкъым. Уэ дауэ уеплърэ мы щытыкІэм?

- Ди къэралым имызакъуэу, хамэ щІыпІэ куэдым къыщыщащІыгъэ зэгурыІуэныгъэ зэращІыпІэ, ныбжьыщІэр ди деж зыкІуэри щоджэ, Іэщагъэ зригъэгъуэта нэужь, къэзыгъэкІуам деж ильэсищ нэхърэ мынэхъ мащІэкІэ абы и деж щолажьэ. А Іуэхущапэм мыпхуэдэ егъэджэкІэм мылъку трагъэкІуадэркъым, нэгъуэщІкІи кьызэІэбэфхьэм, ар кьэралым яхуэхуа бюджет тІыспэпІэ щытщ.

Сыхуейт «Адыгэ псалъэ» газетым кьызит Іэмалыр кьэзгъэсэбэпу, кьапщащІэ гъэнэхуныгъэхэм ныбжьыщІэхэр Іэнкун имыщІу, гупсэхуу куэдІэну, я мурадхэр кьэйхьупІэну дыззригуапэр жысІэну. Зыщымвыгъэгъупщэхэмрэ: кьыхэфхэ гъэгъуэм зыкъомкІэ фи кьэкІуэнур ельытащ, арыхьэуи, ди деж фыкъакІуэ, фызыхущІемыгъэньэн Іэщагъэ кьыхэфхьныкІэ чэнджэщагъэ фыфхуэкъну ди сыт щыгъуи дыхьэзырщ.

- Тимур, псалъэмакъ купщІафІэ дызэребгъэдэІуам папщІэ тхьрраз кьыпхухъу!

- Фэри фІыщІэ фхузощІ, «Адыгэ псалъэ» газетым и псалъэр пІэпкъ псори зэпІэщІыпхъу иджыри куэдэу щІыпІэну си гуапэщ!

Епсэлъар

ШУРДЫМ Динэщ.

Лэжьакіуэмкіэ, гущіэгъуныгъэ, акъылыфІэт

Апхуэдэущ дигу къыззринар иджыблагъэ дунейм ехьажа ди къуажэгъу, илъэс куэдкІэ Іэщ дохутыру лэжьа Щомахуэ Замир Пілэ и къуэр.

ЗЫПЭРЫТ Іуэхум фІы дыдэу хэзышІыкІ ІэщагъэлІ нэст Замир, абы зыхуэзыгъэзэуэ игъэщІэхъуэ щІыпІэкъым, зэрыжьІэну сэбэп кьытхуэхъуу и гъащІэр иригъэхьІащ. Жьыми щІэми дахэу кьадекІуэкІыфІыт: нэхъыжьхэр игъэпІэпэт, щІэблэр игъасэрт.

Замир зыфІэкІуэдар и унагъуэм, кьыдалъхуахэм я закъуэкъым, жьлэ псом я дежкІэ хэщІыныгъэшхуэщ. И ахърэтыр дахэ Тхьэм ищІ!

Ипсэлъэм

къуажэдэсхэр, Бахъсэн район.

Лэжьакіуэхэр, гущіэгъуныгъэ, акъылыфІэт

Апхуэдэущ дигу къыззринар иджыблагъэ дунейм ехьажа ди къуажэгъу, илъэс куэдкІэ Іэщ дохутыру лэжьа Щомахуэ Замир Пілэ и къуэр.

ЗЫПЭРЫТ Іуэхум фІы дыдэу хэзышІыкІ ІэщагъэлІ нэст Замир, абы зыхуэзыгъэзэуэ игъэщІэхъуэ щІыпІэкъым, зэрыжьІэну сэбэп кьытхуэхъуу и гъащІэр иригъэхьІащ. Жьыми щІэми дахэу кьадекІуэкІыфІыт: нэхъыжьхэр игъэпІэпэт, щІэблэр игъасэрт.

Замир зыфІэкІуэдар и унагъуэм, кьыдалъхуахэм я закъуэкъым, жьлэ псом я дежкІэ хэщІыныгъэшхуэщ. И ахърэтыр дахэ Тхьэм ищІ!

Ипсэлъэм

къуажэдэсхэр, Бахъсэн район.

Бадзэуэгъуэм и 26, *барэжьей*

Бадзэуэгъуэм и 25, *гъубж*

+ Эсперантэ бзэм и дунейпсо махуэщ
+ 1936 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, тхыдэдж-архивист, журналист, политикэ щІэныгъэхэмкІэ доктор **КІэрашэ Аслъэнбэч.**
+ 1949 гъэм къалъхуащ географие щІэныгъэхэмкІэ доктор, СССР-м и Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща **Болэ Владислав.**
+ 1972 гъэм къалъхуащ АР-м щІыхь зиІэ и журналист, «Щапсугия» газетым и редакторэ нэхъыщхьэ **Ныбэ Анзор.**
+ 1983 гъэм къалъхуащ боксёр, Олимп джэгуэхэ жэз медаль къыщызыхьа, Урысейм бокс спорт лІэужьыгъуэмкІэ щІыхь зиІэ и мастер **Хърачэ Мурат.**

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкІэ, Налшык пшэрэтехьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 26 - 28-рэ, жэщым градус 18 - 21-рэ щыхьынущ.

Бадзэуэгъуэм и 26, *барэжьей*

+ Эсперантэ бзэм и дунейпсо махуэщ
+ 1936 гъэм къалъхуащ тхакІуэ, тхыдэдж-архивист, журналист, политикэ щІэныгъэхэмкІэ доктор **КІэрашэ Аслъэнбэч.**
+ 1949 гъэм къалъхуащ географие щІэныгъэхэмкІэ доктор, СССР-м и Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща **Болэ Владислав.**
+ 1972 гъэм къалъхуащ АР-м щІыхь зиІэ и журналист, «Щапсугия» газетым и редакторэ нэхъыщхьэ **Ныбэ Анзор.**
+ 1983 гъэм къалъхуащ боксёр, Олимп джэгуэхэ жэз медаль къыщызыхьа, Урысейм бокс спорт лІэужьыгъуэмкІэ щІыхь зиІэ и мастер **Хърачэ Мурат.**

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым з

Ислъамым и нур

Урысейм КъурIэныр щагъэлъапIэ

Къурмэн хьидым ирихьэлIэу, мэкъуаугъэм и 28-м, Дербент дэт мэжджытым щагъэблагъэм, УФ-м и Президент Путин Владимир КъурIэн лъапIэр аратащ. Мыслымэнхэм пщIэ зыхуащI тхьилъри игъэпуду зыми зэрыхуимыдэнур къыхигъэщащ Президентым.

«МЫР мыслымэнхэм ягъэлапIэ тхьилъщи, абы пщIэ хуащIыныр псоми я къалэнщ. Дэ дощIэ языныкъуэ къэралхэм цIыхум яхэлъ фIэщхъуныгъэм егуэгуэныр щIэпхъаджагъэу къызэрыщамылъытэр, - жиIащ Путин Владимир. Зи гугъу ищIыр а махуэ дыдэм Швециемэ и къэрал хабзэр я телъхьэу, бзаджащIэхэм КъурIэныр зэрыщагъэсэрт. - Дэ ди къэралым апхуэдэ Іэхухэр Конституцэмкlэ щIэпхъаджагъэу къыщыдолъытэ. НэгъуэщI диным пщIэ хуумыщIынри ар къэбгъэсэбэпу цIыхухэр зэщыбгъэхьэнри зыми хуамыдэну хабзэншагъэщ. Мы мэжджытым сыщIэту нобэ Урысейм мыслымэнмэ исым сохъуэхъу. КъурIэныр тыгъэ къызэрысхуэфщIам папщIи фIыщIэ фхузощI. Кремлым абы хуэфэщэн телъхьэнlэ къызэрыщигъуэтынум шэч къытевмыхьэ», - жиIащ Урысейм Федерацэм и Президентым.

Тхылъ еджэхэри щыубэ щыIэ?

Тэтрокъуэ Башир республикэ хьэрычэтыщIэхэм зи цIэр фIыкIэ къахэщ ухуакIуэщ. ЩIалэм иджыблагъэ упщIэ гъэщIэгъуэнкIэ захуигъэзащ и интернет Іэщlэдзхэм: «Сыт хуэдизкIэ тхылъ еджэныр сэбэп хьурэ зы цIыхур адрейм хуэмыпсэлъэн папщIэ?»

ДИ ЩIЫНАЛЪЭМ щыщ щIалэгъуалэм иужьрей зэманым гу лъыптэу тхылъхэм зратащ. Куэд еджэным, зэджам тепсэлъыхьыжным, ар гъащIэм сэбэп хуэхъу-хуэмыхьу и лъэныкъуэкIэ зэпкърахьыжным мыхьэнэшхуэ ират абыхэм. Интернет напэкIуэщIхэм щы-зэдзэгашэу къыщIадзэри, езыхэм къызэрагъэпэщыжа тхылъеджэ гупхэм хуэмурэ щызэроцIыху. Дин зезыхьи зезымыхьи яхэтщ абыхэм, ауэ зыр адрейм щIыдзэпIуеин хьэлщэн дахэ хъалъагъуфэ, гъунэгъу республикэм къикIа хьэщIэкэри къакIэпльокIу. Аэрщ Тэтрокъуэ Башир и упщIэ купщIафIэр зыхуигъэзар:

«Мыр си закъуэ си гупсысэкъым, - жеIэ щIалэм. - Си ныбжьэгъу, цIыхугъэ куэди си акъылэгъуащ. Ди щIыпIэм щыпсэуэхэр адрей цIыхухэм ятепсэлъыхьын хьэлыр зыханэфыркъым. Ауэ сытми я гугъу ящIкIэ зэфIэмыкIыу, цIыхум и пщIэри, и цIэри фIейм хакуэ, мыхьэнэ гуэр пщIэу зыщымкъуу, Ар хэкIыпIэ гуэр къызыхуэгъэтыпхъэ бэлъхьышхуэщ. Диным убэнщр щIымыдэ щхьэусыгъуэхэм ящщ абы жылагъуэ гъащIэр зэрызэтрикъуэтэр, зыужьыпIэ къызэрыдимытыр. Убэрейхэм цIыху зэхущытыкIэри ягъэутхъэу, унагъуэхэр зэтракъутэ. Гъунэ иIэкъым зы цIыхур адрейм зэрыхуэпсалъэм зэрарыгъэу къыишэм. УпщIэу сиIэр зыщ: тхылъ еджэным зыгуэру цIыхухэм захримыгъэныфыну пIэрэ убэн хьэлыр? Езым хуэдэхэм я щхьэфэм имыIэбэу, зэджам, тхылъхэм хэт лIыхъужьхьэм ятепсэлъыхьурэ, кьигъэнэфыну цIыхум нэгъуэщIым и щхьэфэм иIэбэн нэрыгьыр? Псалъэм папщIэ, Толстой, Достоевскэм хуэдэ тхакIуэхэм лIыхъужьыр ауэ уагъэцIыху кьудейкьым, я гум щыщIэми щыгъуазэ ящI. ГъащIэм кууэ хэпщIауэ псэуну хуэй цIыхум и гур абыхэм я епIыкIэм имыгъэнщIыфну пIэрэ?

Тхылъ еджэным итхъэкъуэу сэ сцIыхуэхэр нэхъ мащIэуц адрейхэм зэратепсэлъыхьыр. Дэ къэтхуиуха гъащIэ ящIщ. Ар сэбэпынагъ къэзышэну Іэхум тедгъэкIуадэмэ, мыхьэнэ зимыIэм, зэраныгъэ хъэщIым къыхуэнэнур нэхъ мащIэщ. Дауэ фегупсысрэ?»

Жэуапхэми загъэгувакъым. Нэхъ гукъинэжхэм щыгъуазэ фыдощI, фи Іэуэу епIыкIэмкIэ фыкъыщдэгъашэми, нэхъыфIыжщ.

- Псори итопсэлъыхь, ди жагъуэ зэрыхъуци. Си гугъэмкIэ, тхылъ еджэхэм цIыхухэм яхуэпсэлъэну зэман лей иIэкъым. Ауэ убэнщр зи нэрыгьыр тхылъ еджэкIи нэхъыфIу къынукъым.

- Си гугъэмкIэ, тхылъ еджэ цIыхум езым хуэдэм и пIэ зрегъэувэф, къэхункIи хъунухэр тхылъым щигъэунэхуащи, гъащIэр нэхъ пэжу кьыгуроIуэ, пэжымрэ пцIымрэ нэхъ зэхеГъэкIыф.

- Псори атхуэдэщ жысIэркъым, ауэ цIыхухэм сакIэльыплъыху, гу зыльыстар фщIэрэ? Ди цIыхухэм я нэхъыбэр щхьэхынэщ, щIэуэ зыгуэр кьащIэ нэхъ рэ, зыгуэрым жиIам зыгуэр дыдэ ящIэжу адэкIэ ягъэIэбэну нэхъ къащIэ. Нэхъыбэм езым я Іэхъу епIыкIэ яIэжкъым. «Хъушэм зыдрагъэкIуу» мэгупсысэ. ЦIыхур къэзыухъуреихьэкм куэд елытащ. Тхылъ еджэхэм, ар тхакIуэ тхылъуи нэгъуэщIуи щрет, я гупсысэр нэхъ куущ, сытым теухуауи кьыбдэуэрщэрыфынуц аэрэ. Еджэкэр нэхъ лъагэщ емыщэжкэм кIэрщ. Абыхэм убэн зыфIэфI цIыхухэр зрагъэгъуэсэркъым.

- Зыгуэрым убэн зэрыщIидзэу, занщIэу «уимIуэзу зумыхуэ» жызоIэ сэ. Си жьэнахуагъым щхьэкIэ фIыуэ сыкъалъагъуркъым. Ауэ апхуэдэ цIыхухэм сагъэныбжьэгъу нэхэрэ, нейуэ кьызэплъыжи, нэхъ къэсщтэнуц.

- Сэ сфIэгъэщIэгъуэнри? Куэдым убэн щыщIадзэр зыгуэрым тепсэлъыхьын кьудей щхьэкIэщ. Дауэ ущыт, сыт уи узынщагъэ зэжраIа нэужь, асыхьэтым зэхуэзэ цIыхуитым узэптесэлъыхь хъун гуэр къалъыхъэ. Зытепсэлъыхьын яIэкъыми, псалъэм папщIэ, Мадинэ гуэр зэрикIыжар къащIэж. Уэху! Иджы губзыгъафэ зыщIраплъыжын темэ къаIэрыхьащ! Аращи, Мадинэ тхьэмыщкIэм зыц къытрамынэу тепсэлъыхь. Зыгуэрым и гъащIэм дагъуэ гуэр зэриIэм ягу хегъахьуэ цIыхухэм. Пэжыр жысIэмэ, сэри тIэкIу сыщытщ апхуэдэу. Си жагъуэгъуэхэм е фIыуэ ящIэрылъагъуэм къащIыщIаIауэ зэхэсхьи сфIэфIщ. Зыкъызоумыс!

Еджэныр сэбэп мэхъу убэн хьэлыр зыхэбныкIэ жыпIэми, ари пщIэнукъым. Еджэ псори еджа хъуркъым-тIэ. Тхылъым итыр зи фIэщ хъум зихъумэфынкIи хъунщ. Иджыпсту куэд йоджэ, ар моднэщ. ЩIэныгъэ зыбгъэдэлъэм я бжьыгъэр зэрыхэхъуэри фIыщ. Ауэ щIэуэ а Іэхъум зезытахэм я нэхъыбэр дзэзыхьэхр тхылъым къатригъауэ фэрщ. Ар зытеухуар къыбжалэжьфынщ, ауэ и мыхьэнэми нэсырхьэм, лIыхъужьхъэм я хьэлхэм гу лъатэркъым, кууэ кIуэщIрыплъыфырыкъым.

- «ЦIыхушхуэхэр псэукIэ хабзэм топсэлъыхь, ику итхэр - къэхуа-къащIахэм, мыхьэнэшхэр - нэгъуэщI цIыхухэм».

- ЛIыкIуэ лъапIэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам жиIэжащ: «Михьрадж жэщым гъуапIэ Іэбжьанэ зыпыт цIыхухэм саблэкIащ, абыхэмкIэ щхьэж и нэкIымрэ и бгъэгумрэ ящрифыщIахьыжу. «Хэт ахэр, Джэбрэиил? – жысIэу, сыщыщIэупщIэм, къызэжиIащ: «Ар цIыхуп зыщхахэрщ, дуней гъащIэм цIыхухэм яхуэпсалъэрэ, я напэр тезыхахэрщ». Зэдаубын зимыIэхэр эшу кьыпщохъу иныкъуэхэм дж. Адрейхэм ахуэпсэлъэныр апхуэдизкIэ Іэхъу кьызэрыгуэкI хъуащи, мыхъун гуэр ящIэу къафIэщIыхьэркъым. НэхъыфIу закъыщIхъужыну хуейуэ аращ абыхэм. «Убэным уэрыпэщIэтын» и цIэу Митчелл Мэтт и тхьэ щыIэщ, чэнджэщ фызот абы фыкьеджэну. «Хьуджурат» сурэм и 12-нэ Іэятри фигу къэзгъэкIыжыну сыхуейт: «Уа Алыхьэр си фIэщ хъуаха! Хуэгъэфэщэныгъэ куэдым фызуэсакъ. Иныкъэу хуэгъэфэщэныгъэкэр пщIыну гуэныхьщ. Зыр адрейм фыкIэтымыплъ, нэщIыбагъкIэ фызэхуэмыпсалъэ. Хэт хуейр и къуэш лIам и лыр ишхыну? Ар гущыкIыгъуэщ фи джеIэ. Аращи, Алыхьэм фыщIышынэ. Шэч хэмылъу, Алыхьталэр тобэ Іызыхьжщ, гущIэгъу зыхэлъщ». Дэтхэнэ зыри Іуэгу захуэм дытригъэуви, нэхъыфIыр хъэл тхуищI. Амин».

Тхылъ уемыджуи зыпхуегъэсэну къыщIэкIынщ щIыхуэхэм фIыуэ хаухущиту. Ауэ еджэн хьэл зиIэм езым и Іэхъу зыIутыр нэхъ ІупщIу зэриIагъэурэ пэжщ. «ЗызыщIыхужьым кьэзыгъэщIа Алыхьталэри ецIыху», - жеIэ хьэдисым. Апхуэдэр зыгъэпIейтяр езым и хьэл мыгъуэхэрщ, нэгъуэщIым и дагъуэр зэIипщIыкIыну хущIыхьэркъым ар, кIуэ, и псэм кьытемыгъуэльхьапэмэ.

- «Къеджэ», - псалъэрщ КъурIэным щыщу япэу кьеха псалъэр. Ар зыхуэгъэза ЛIыкIуэ лъапIэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам тхэкIи еджэкIи ищIэркъым, итIани, цIыху щыкIыр дунейм тетыху зыхуэныкьуэну псори зритхэн папщIэу Алыхьэм я къуэш-я къуэшыр. КъурIэн лъапIэр щIэныгъэмэ, бегъымбар махуэм и псэукIэ щапхъэр ар гъащIэм зэрыхьупщэну Іэмалщ.

Тэтрокъуэ Башир игъэува упщIэми щIалэгъэ щIэлъу кьыпфIощI: тхылъ куэд седжащ жыпIэн кьудей щхьэкIэ, уи дапхъэм тхылъ тез пщIынри, абыхэм жьакIуэу уатепсэлъыхьыжьыфынри зыми щIыщкъым, щIэныгъэм нэхъ цIыхуфI, нэхъ гу кьабзэ, нэхъ псэ хьэлэл къыпхимыщIыкIмэ.

Лъэпкъри жылэри ефIэкIуэн папщIэ, убэн хьэлым зыгуэр ещIэн зэрыхуейм, а лъэныкъуэмкIэ дызэмылэжьыжьу зэрымыхъунм гу лъыдигъэтащ. УпщIэр пэжу щыуважкIэ, хэкIыпIэри кьытхуэгъуэтыпхъэщ.

Губзыгъэр тэмакъкIыхьщ

Шэджэм Етlуанэ жэмыхьэтым и Іимам Хъуэкlуэн Арсен и хъутIбэм щытопсэлъыхь дэтхэнэ зы муслымэнри щабэу, цIыху хэтыкIэ дахэ иIэу щытын зэрыхуейм.

МЫ ДИНЫМ и дахагъэ цIыхухэм кьедгъэлъагъун хуейуэ къалэн кьытщIыхьащ. Ауэ ятхъэлэн, щапхъэу диIэ Бегъымбар лъапIэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхами дыкъэзыхуриджари дызыхуигъэсари хьэл-щэн дахэ тхэлъынырщ. Щыкъуагъэр Іуащыгъэм и щхьэщ», - жаIэ цIыху губзыгъэхэм. Апхьытаралэм сыт щыжиIэр КъурIэн лъапIэм? «Къыхуеджэ ахэр уи Тхьэм и диным Іуущыгъэрэ ущие дахэкIэрэ». Сэламыр зэха Мусарэ Хьэрунрэ фирхьэуным дежь щигъэкIуами, сыт яжриар Алыхьталэм? «Сэракъэ фи Тхьэ лъапIэр?», - жиIэу, фирхьэуныр Тхьэуэ зыкъызыщIыхъэжа тепщэ ерут. «ФыкIуи щабэу фепсалъэ абы, е шынэнщ, е зыщIэгупсысыжащ», - яжриащ абы и деж щигъэкIуэм. Апхуэдэ цIыху икIэм нэгъунэ щабэу епсэлъэну унафэ щахуищIакIэ, дэ тхуэдэ цIыхум диным и дахагъэр кьигурыдгъэIуэну дыщыхуежьэкIэ, шэч хэлъ а Іэхъум щабагъэр ипэ идгъэщу дыбгъэдыхьэн зэрыхуейм?

Дэ кьытхэтщ диным е езым и щхьэм хуэмыфащэ гуэр кьыщырапэсым деж, занщIэу цIыжьбанэм хуэдэу зыкъэзыIэт.

УкъыдэIуэ, укъыттеIэбэ мыхъуу, занщIэу дахэуэну, дедзэкъэну, зыIупыддзэну дыхьэзэрщ. Ди пхъэл мыдахэмкIэ, емыкIымкIэ сыт хуэдиз цIыху нэхъри ІудгъэкIуэтрэ? АтIэ мы диным дыкъэзыхуриджэри, Бегъымбар лъапIэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам цIыхухэр кьызэрыдихьэхьу щытари щэн дахагъ. Дэри абы дыдэлъпIеин хуейщ.

Сыт Алыхьталэм и ЛIыкIуэ лъапIэм теухуауэ КъурIэным щыжиIэр? «Дэ езым фщыщу ЛIыкIуэ къыфхуэжIауэ. Абы кьохьэлъэкI фэ гуэныхь гуэр щывлэжьыным деж. Ар фэ кьыфхуосакъ, кьыфтеубгъуащ. Алыхьэр си фIэщ хъуаха! Ар ящIащэщ ар, гущIэгъуи яхуещI». Бегъымбар лъапIэу щэлатымрэ сэламымрэ зэхам и хьэл дахэм кьыщытхъуу, КъурIэным мыри иткъэ: «ИпэжыпIэкIэ уэ ирикъуаугъ, нэгъэсауэ, хьэлщэн дахащэ пхэпъ».

ЦIыху Іущхэм жаIауэ мыпхуэдэ псалъэхэри щыIэщ: «Иманыр зыгъэдахэр щIэныгъэрщ. ЩIэныгъэр зыгъэдахэр лэжьыгъэрщ. Лэжьыгъэр зыгъэдахэр щабагъырщ. Зыгуэр зыгуэрым хэлъхьэжьи хуейми, щIэныгъэмрэ тэмакъкIыхьагъэмрэ хуэдэу зэкIуитI гъэутыгъуейщ».

Бзэгу лъабжьэм щIэлъхьэ

Къуажэ гуэрым фадэм дихьэхауэ лIы гуэр дэст. Махуэ къэмынэу, ар чэфу унэм екIуэлIэжырт. ИщIэн щимыщIэжьым, фызыр кьуажэ Іимамым дежь тхьэусыхакIуэ кIуащ. «Зэрефар зыгуэру сигу тезгъэхуэнт, и Іэр къимыIэттэмэ», - жиIэрт цIыхубзым. «Сыт къыщIоуэр?» «Хэт лIыр ефауэ зигу техуэнур? «Уемыфэ!», - жызоIэ. «Уи Іэхъу хэлъ-къымI!» - жи, езыми, кьызоуэ. Ар сабийхэм яльагъу, цIыхухэм зэхах. Тхьэ, схуэмышэчыжI!»

Молэр дурэшьым деж щыт тельъхьэпIэм бгъэдыхьэщ, нэмэз щыгъэ хуэдиз хъуну мывэ щIыкIу гуэр кьищтэри, цIыхубзым деж кьигъэзэжащ. «Мы мывэм сытебжащ, - жиIащ абы. - Чэфу кьыщыкIуэжкIэ, мыр уи бзэгу лъабжьэм щIэлъхьи, щIэгъэльэ. Сэбэп хъунущ».

Зэманыр макIуэ. ЦIыхубзыр Іимамым деж кьокIуэ, лIым ефэн щитэятащ, езыри кьыпхуэмыщIыхужну нэхъ лъагъуэгъафэ хъуащ. Къеуаи кьеушыдауи зэхригъэхьжыркъым. Апхуэдэу мази, мазитIи кIуащ, цIыхубзым зыкъыижьыжащ, унагъэри Іэуэльауэншэ хъужащ.

Махуэ гуэрым цIыхубзыр аргуэру кьокIуэ, и лIыр кьызэрытеIэбам и ІэпапIэ телъу.

- Сыт къэхъуар?

- Кьызэпта мывэ цIыкIур сфIэкIуэдащ!

Сыт хуэдиз унагъуэ хъума хъунут, мы молэм и мывэ хъурейм хуэдэ яIамэ?

Напэкlуэцlыр зыгъэхьэзырар **ЧэРИМ Марианнэщ.**

Шыщхьэуlум и нэмэз щlыгъуэхэр

• Фи лъэIукIэ

Махуэхэр	Пщэдджыжьыр	Дыгъэр къыщыщIэкIыр	Шэджагъуэр	Ичындыр	Ахъшэмыр	Жасыр
1, гъубж	03.21	04.54	12.22	16.18	19.32	21.12
2, бэрэжьей	03.23	04.55	12.22	16.18	19.31	21.11
3, махуэку	03.24	04.56	12.22	16.18	19.29	21.09
4, мэрем	03.26	04.58	12.22	16.17	19.28	21.08
5, щэбэт	03.27	04.59	12.22	16.17	19.27	21.07
6, тхьэмахуэ	03.29	05.00	12.22	16.16	19.26	21.06
7, блыщхьэ	03.30	05.01	12.22	16.15	19.24	21.04
8, гъубж	03.32	05.02	12.22	16.15	19.23	21.03
9, бэрэжьей	03.33	05.03	12.21	16.14	19.21	21.01
10, махуэку	03.34	05.04	12.21	16.14	19.20	21.00
11, мэрем	03.35	05.05	12.21	16.13	19.19	20.59
12, щэбэт	03.36	05.06	12.21	16.12	19.17	20.57
13, тхьэмахуэ	03.37	05.07	12.21	16.12	19.16	20.56
14, блыщхьэ	03.39	05.09	12.21	16.11	19.14	20.54
15, гъубж	03.40	05.10	12.20	16.10	19.13	20.53
16, бэрэжьей	03.41	05.11	12.20	16.09	19.11	20.51
17, махуэку	03.42	05.12	12.20	16.09	19.10	20.50
18, мэрем	03.43	05.13	12.20	16.08	19.08	20.48
19, щэбэт	03.44	05.14	12.20	16.07	19.07	20.47
20, тхьэмахуэ	03.45	05.15	12.19	16.06	19.05	20.45
21, блыщхьэ	03.46	05.16	12.19	16.05	19.03	20.43
22, гъубж	03.47	05.17	12.19	16.05	19.02	20.42
23, бэрэжьей	03.49	05.19	12.19	16.04	19.00	20.40
24, махуэку	03.50	05.20	12.18	16.03	18.58	20.38
25, мэрем	03.51	05.21	12.18	16.02	18.57	20.37
26, щэбэт	03.52	05.22	12.18	16.01	18.55	20.35
27, тхьэмахуэ	03.53	05.23	12.17	16.00	18.53	20.33
28, блыщхьэ	03.54	05.24	12.17	15.59	18.52	20.32
29, гъубж	03.55	05.25	12.17	15.58	18.50	20.30
30, бэрэжьей	03.56	05.26	12.17	15.57	18.48	20.28
31, махуэку	03.58	05.28	12.16	15.56	18.47	20.27

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Мыслымэнхэм я Іуэхущ Іапl эм къыдитащ.

Эрдоган и тхьэрыIуэр

Илъэс 20 хъуауэ Тыркум и президент къулыкъур езыхьэкI Эрдоган Тайип иджырей хэхьыныгъэми щытекIуэри, мэкъуаугъэм и 3-м и къалэным пэрыувад. Дауэдапщэм и зы Іыхьэт президентым и гъусэу дпэкIэ къэкIуэну илъэситхэм къэралыр зезыхьэнухэм яща тхьэрыIуэр. ЩыIуар нэгъуэщI щынальэми, дэтхэнэ зы мыслымэнми зи Іыхьэ хэлъ мы тхьэлъIуэм дыщыгъуэзэнщ лейкъым.

Іэгъуэзу би-Ллахьи мин Іэш-шэйтIани ррэджиим. Бисмиллахьи ррэхьмани ррэхьиим. Іэлхьэмду ли-Ллахьи рэббил гьалэмиин.

Уэссэлату уэссэламу гьэла расулина Мухьэммэдин уэ гьэла алихьи у Іэщхьабихьи Іэджмэгъынин.

Алыхьу ди Тхьэ! ДынолъэIуу ди Іэхэр къэтIэтащ, уи арэзынныгъэм дыщIолъэIури, я Алыхь, уи щIыб къытхуумыгъаз! Алыхьу Лъэщ! Зэманымрэ щIыпIэмрэ зи унафэм щIэт! Нобэ дызэхуэсащ ди лъапкъри дэхуэхауэ щIэ псори куэд щIауэ зэщIэхъуэпс «тырку лIэщIыгъуэр» къэдгъэщIэрэщIэжын ди мураду. Уи фIыгъуэм дыщIэлъэIуу, ди Іэгуэрэ душIауэ, гурэ псэжэ зыпхудогъэзэри, я Алыхь, Укъыдэмылъэпауэ! Алыхьу ди Тхьэ! Мы ди дунейр шынагъуэ зэдэщымыIэ щIыпIэ тщIыжьыну лъэкIыныгъэ кьыдэт! Мы щIылъэм фIыр тепщэ щыхъужьыным дытегъэлажьэ, ар зэрызэдгъэхъулIэну къаурм дыщумыгъащIэ! Алыхьу ди Тхьэ! Ди президентри, ди къэралри, ди лъэпкъри, дунейпсо щIыхубэри ефIэкIуэн папщIэ, еш ямыIу лажьэ хъулыкъущIэхэм къадзэIэпыкъу. Уи арэзынныгъэм дыщумыгъащIэу, ди лъэпкъым дыхуэлэжьэныр кьыдэгъэхъулIэ. Алыхьу ди Тхьэ! Пэжым, захуагъэм, Уи гущIэгъум япэIэщIэ думыщI! Лей зытехьэхэм кьащхьэщIыжу, лей зезыхьэхэм япэщIэтыфын дыщI!

Алыхьу ди Тхьэ! Дыгъэщэным, щыуагъэрэ нэмыплъысынныгъэрэ тIэщIэкIыным, дин пхэнж зетхьэным дыщIохъумэ! Я Алыхь! ЕпцIыжакIуэхэм я хъуагъэщагъэхэр зэтезыгъэщахэ ди Тхьэ Лъэщ! Ди цIыхубэмрэ ди къэралымрэ и кIуэцIкIи, и щIыбкIи кьещакIуэ бийхэмрэ епцIыжакIуэхэмрэ я мурадыр къахуэзэпымыщэ.

Я Алыхь! Ди гугъэм дыхигъэкIыжыну, ди мамыр гъащIэр зэтрикъутэу ди гуэзгум дытрашину кьытхуэпабгъэхэм датекIуэфын хуэдэу, тхьилъпкIэ нэгъэсарэ Іущыгъэзэ тхуригъэкIу.

Я Алыхь! Ди адажьхэм я щIэин лъапIэр, ди Хэкур, ди щхьэхуитыныгъар, дунеитIми кьыщIтпэлъэ ди къэкIуэнур зыхъумэ ди лъэпкъ махуэм кьехуэхуэ! Уэгуми, щIылъэми, хьими, дэнэ щIыпIи ди лъэпкъ щдждащэм кьыщIыщхьэщIыж, щIыхь зиIэ ди армэм текIуэныгъэр и Іэпэгуу, ефIакIуэ зэпыту сыт щыгъуи щытыну кьыдэIэпыкъу.

Алыхьу ди Тхьэ! Шэхыщ минхэм я псэр зыщIата ди Хэкур, ди лъэпкъыр, Іэхуу пэжыр фIыуэ зыльлъагъуэн щIэблэ кьыдэт. ГущIэгъуэ фIыгъуэрэ щымыщIи ди Тхьэ! Ди къэралри адрей ислъам щIыналъэхэри егъэфIакIуэ! Ди щIыналъэмрэ ди жьэгумрэ фIыгъуэрэ берычэтрэ из щIы. ИугъащIэ ди зэкIуэтынигъэм! Алыхьу ди Тхьэ! Ди фIэщ Уохъу, дызыс пхудощI, дыпщогугъ! Уэрыншэу дыкъэуумыгъанэ, Хэкуищэ, дэIэпыкъугъэщэ, аззянышэ дунейщI. Амин. Бегъымбар псоми Алыхьым и хъуэхъуэ кьатриIуэ. ФIыщIэр Алыхьым ейщ.

Ислъамым и нур

Тхьэрыуэ

Тхьэрыуэ, Тхьэрыуэ, Тхьэрыуэ,
Ар ЩIалэ Іэ, ар ЩIалэ Іэ,
Ар ЩIалэ Іэ, ар ЩIалэ Іэ,
Ар ЩIалэ Іэ, ар ЩIалэ Іэ.

Макъамэр зи псэм хэлъхэр

Налшык къалэм Щэнхабзэ зыужьыныгъэмкIэ и центрым и «Адые паруса» клубым бадзэуэгъуэм и 17-м пшыхь гукъинэж щатащ цIыхубэ макъамэ Iэмэпсымэхэр къэзыгъэщIэрэщIэж, музыкант, къэхутакIуэ, «Бзабзэ» адыгэ-абхъаз макъамэ театр» жылагъуэ зэгухьэныгъэм и тхьамадэ, Ингуш Республикэм и «Овлы» сабий ансамблым и художественнэ унафэщI Куаз Зубберэ и гъэсэн Къуныжь Вячеславрэ.

● Пшыхьхэр

ЕУАЗ Зубер пшыхьым зыкърезыгъэхьэлIахэм яхутепсэлъыхьащ адыгэ макъамэм, цIыхубэ макъамэ Iэмэпсымэхэм я тхыдэм, пасэм джэгуакIуэхэмрэ ажагъафэхэмрэ пщIэшхуэ яIэу щIыщытам. Зубер къызэрильытэмкIэ, иужьрейм и щхьэусыгъуэр - адыгэм и гъащIэм мыхьэнэшхуэ щызыIэ дауэдапщэхэм (хьэгъуэлIыгъэм, хьэщIэщащI джэгум, зекIуэм, тхьэлъэIум, льэтеувэм, дунейм ехьжа цIыхум и хьэдэщIэлъхьэм) ирагъэблагъэ джэгуакIуэм, шыкIэпшынаужь я пщэм къалэнышхуэ кьыдахуэу зэрыщытарщ. ЦIыкур дунейм кьытехьа нэужь, тхьэлъэIу ящIырт, уэрэд жаIэу, шыкIэпшынэ еуэу.

Еуазым Iэпэпшынэ, пшынэ дыкъуакъуэ, пхъэцыч, нэгъуэщIхэри зэрагъэхьэзырым щIалэгъуалэр хэгъэгъуазэ. Фэнд пшынэри зэращIым и кIапэлъапэхэр кьигъуэтыжащ. Iэпщlэльапщlэм кьызэрильытэмкIэ, шыкIэпшынэ пщIыну кьызэрымыкIуэу гугъущ. Пэщэщэнейщи, зы шыкIэпшынэм зэманэ мазиблым нэблагъэ пфIэхь. УэрэджIэ къудейкIи зэфIэкIынукъым. Макъамэр-щэ? Ар дауэ кьызэрибгъэкIынур? Пхъэм тIэкIу тепха нэужь, утеуIуэрэ нэсарэ нэмысарэ зэхэбгъэкIын, макъым уедалуэрэ зэтебухуэн хуейщ. Пхъэм езым кьыбжеIэ ар. ИтIанэ, и щхьэри и лъабжьэри зэщхьэщymыгъэкIыу зэхуэбгъэдэнущ. TIэкIу зэтекIамэ, зы щыуагъэ тIэкIу пIэщIэкIрэ укьигъапцIэмэ, мазэ бжыгъэкIэ уэлэжьа Iэмэпсымэр зыри мыхьужу хьIфIбдзэжьын хуей хъунущ. Апхуэдэ кьыщыхуихуаи къэхъуащ.

Шыкlэпшынэ ящIыну гупыж ящIу кьакIуэ щIалэжьм зэрыжеIэ пхъэм щыхащIкIэ, абы щIилэжьэфкIэ, яригъэлъагъуурэ езыхъэм ящIыжмэ зэрынэхъыфIыр. Апхуэдэуэрэ Iэхъум трегъэгушхуэ. Цlыху къэс я Iэпхъуамбэхэр зэхуэдэжьым: хэт ейр нэхъ кIэщIу, хэт ейр нэхъ кIыхьщ. Езым и Iэпэм хуэкIуэ шыкIэпшынэ ищIмэ, нэхъ тыншу еуэну къелъытэ.

- Шыкlэпшынэм пасэу сыдихьэхати, ар ззэгъэпэщыну си хъуэпсапIэт. Хьурей Фемикс 1982 гъэм Óйбрмэн Владимир Одессэ кьэкIашауэ щытащ «Бжьамий» ансамблыр зыхуеину макъамэ Iэмэпсымэхэр иригъэщIну. Абы 90 гъэм сихуэзэри, шыкlэпшынэ схуищIыну селъэIуащ, Óйбрмэн Езым и лъыплъырэ, сэри и Iэхъум сызэрыдихьэхам гу щIыльшынэр, гиГъэзэну жиIащ. Хуэмурэ сыдихьэхыпэри, шыкlэпшынэр, Iэпэпшынэр, пшынэ дыкъуакъуэр, пхъэцIычыр, нэгъуэщI адыгэ макъамэ Iэмэпсымэхэр хьэщIащхэр зэгъэжащ, - жиIащ Зубер. - Абхъазми ди шыкlэпшынэм хуэдэ яIащ, зы льэпкъыу дызэрыщытым и нэщэну. Адыгейм и музейм щIэлъ Iэмэпсымэхэми селпIащ. ХьэжъпащIэ Хьэсэнрэ Щауэжь Елмырзэрэ ящIа шыкlэпшынэхэр, Серебряков (Даутокъуэ) Заурбэч и Iэпэ-пшынэр, нэгъуэщIхэри ди Лъахэхэутэ музейм щахъумэ. Пасэрей адыгэ шыкlэпшынэм и сурэт кьыслIэрыхьэри, абыи иджыблагъэ къытесщIыкIыжащ. КIуэзаракъэ, зы илъэси 100-м щIигъуэ хъунущ апхуэдэ шыкlэпшынэ иужь дыдэу зэращIрэ. Пасэрей шыкlэпшынэм уи закъуэу уеуэн хуейуэ аращ. XX лIэщIыгъуэм и пэщIэдзэхэм Щауэжь Елмырзэ шыкlэпшынэм цIыхуитI-цIыу уздеуэфын хуэдизу зы жьипхъэ гуэрым иригъэвэри, а Iэмэпсымэм и къэухьым зригъэубгъуэт. Апхуэдэ шыкlэпшынэ зыбжанэ згъэхьэзыращ, ансамбль кьызэбгъэпэщIынымэ е гупу утыку уихьэнымэ къэбгъэсэбэп хъунущ.

Сабийхэр уэрэдкIэ, макъамэкIэ кьагъафэу, ягъэджэгуу щытащ. Нану цIыкIуэр щагъэжейкIэ гущажьу уэрэдхэр шыкlэпшынэм кьрагъэкIырт. КьищынэмыщIауэ, зекIуагъэщIэхэр техьэулеикIыу зы щыпIэкIэ кIуэуэ щалтьагъукIэ, уэрэд жраIэурэ кьрагъэгъэзэжырт. Уэрэдымрэ макъамэмрэ щIэблэр нэхъыбэу щIэзэпIыкIыр анэшхуэ-адэшхуэхэрат. Псалъэм папщIэ, «Уэ Iэпхъуамбэ пIащэ, Уэ шэпIащэрыу», - жаIэурэ кьагъэтэджырт. Сабийр кьыдэкIуэтэ нэужь льэтеувэ хуащIырт. И ныбжьэгъу цIыкIуэр зэхуашэсырти, Iэнэ хуагъэувырт, джэгу ящIырт, кьагъафэрт.

Шыкlэпшынаужь иджы иГъэзащIэ кьалэныи и гугъу щищIым, Есэрэ кьыжитъэщащ, ансамблхэр, гуп щхьэхуэхэр, уэрэдджыкIуэхэмрэ кьэфакIуэхэмрэ куэду кьызэрыпэнхурэ шыкlэпшынаужь и пщэрылъыр нэгъуэщI зэрыхъуам. Арами, илъэс зыбжанэ яжреIэ пхъэм щыхащIыкIэ, абы щрилэжьэфкIэ, яригъэлъагъуурэ езыхъэм ящIыжмэ зэрынэхъыфIыр. Апхуэдэуэрэ Iэхъум трегъэгушхуэ. Цlыху къэс я Iэпхъуамбэхэр зэхуэдэжьым: хэт ейр нэхъ кIэщIу, хэт ейр нэхъ кIыхьщ. Езым и Iэпэм хуэкIуэ шыкlэпшынэ ищIмэ, нэхъ тыншу еуэну къелъытэ.

- Шыкlэпшынэм пасэу сыдихьэхати, ар ззэгъэпэщыну си хъуэпсапIэт. Хьурей Фемикс 1982 гъэм Óйбрмэн Владимир Одессэ кьэкIашауэ щытащ «Бжьамий» ансамблыр зыхуеину макъамэ Iэмэпсымэхэр иригъэщIну. Абы 90 гъэм сихуэзэри, шыкlэпшынэ схуищIыну селъэIуащ, Óйбрмэн Езым и лъыплъырэ, сэри и Iэхъум сызэрыдихьэхам гу щIыльшынэр, гиГъэзэну жиIащ. Хуэмурэ сыдихьэхыпэри, шыкlэпшынэр, Iэпэпшынэр, пшынэ дыкъуакъуэр, пхъэцIычыр, нэгъуэщI адыгэ макъамэ Iэмэпсымэхэр хьэщIащхэр зэгъэжащ, - жиIащ Зубер. - Абхъазми ди шыкlэпшынэм хуэдэ яIащ, зы льэпкъыу дызэрыщытым и нэщэну. Адыгейм и музейм щIэлъ Iэмэпсымэхэми селпIащ. ХьэжъпащIэ Хьэсэнрэ Щауэжь Елмырзэрэ ящIа шыкlэпшынэхэр, Серебряков (Даутокъуэ) Заурбэч и Iэпэ-пшынэр, нэгъуэщIхэри ди Лъахэхэутэ музейм щахъумэ. Пасэрей адыгэ шыкlэпшынэм и сурэт кьыслIэрыхьэри, абыи иджыблагъэ къытесщIыкIыжащ. КIуэзаракъэ, зы илъэси 100-м щIигъуэ хъунущ апхуэдэ шыкlэпшынэ иужь дыдэу зэращIрэ. Пасэрей шыкlэпшынэм уи закъуэу уеуэн хуейуэ аращ. XX лIэщIыгъуэм и пэщIэдзэхэм Щауэжь Елмырзэ шыкlэпшынэм цIыхуитI-цIыу уздеуэфын хуэдизу зы жьипхъэ гуэрым иригъэвэри, а Iэмэпсымэм и къэухьым зригъэубгъуэт. Апхуэдэ шыкlэпшынэ зыбжанэ згъэхьэзыращ, ансамбль кьызэбгъэпэщIынымэ е гупу утыку уихьэнымэ къэбгъэсэбэп хъунущ.

Еуазым Iэпэпшынэ, пшынэ дыкъуакъуэ, пхъэцIычыр, нэгъуэщIхэри зэрагъэхьэзырым щIалэгъуалэр хэгъэгъуазэ. Фэнд пшынэри зэращIым и кIапэлъапэхэр кьигъуэтыжащ. Iэпщlэльапщlэм кьызэрильытэмкIэ, шыкlэпшынэ пщIыну кьызэрымыкIуэу гугъущ. Пэщэщэнейщи, зы шыкlэпшынэм зэманэ мазиблым нэблагъэ пфIэхь. УэрэджIэ къудейкIи зэфIэкIынукъым. Макъамэр-щэ? Ар дауэ кьызэрибгъэкIынур? Пхъэм тIэкIу тепха нэужь, утеуIуэрэ нэсарэ нэмысарэ зэхэбгъэкIын, макъым уедалуэрэ зэтебухуэн хуейщ. Пхъэм езым кьыбжеIэ ар. ИтIанэ, и щхьэри и лъабжьэри зэщхьэщymыгъэкIыу зэхуэбгъэдэнущ. TIэкIу зэтекIамэ, зы щыуагъэ тIэкIу пIэщIэкIрэ укьигъапцIэмэ, мазэ бжыгъэкIэ уэлэжьа Iэмэпсымэр зыри мыхьужу хьIфIбдзэжьын хуей хъунущ. Апхуэдэ кьыщыхуихуаи къэхъуащ.

Шыкlэпшынэ ящIыну гупыж ящIу кьакIуэ щIалэжьм зэрыжеIэ пхъэм щыхащIкIэ, абы щрилэжьэфкIэ, яригъэлъагъуурэ езыхъэм ящIыжмэ зэрынэхъыфIыр. Апхуэдэуэрэ Iэхъум трегъэгушхуэ. Цlыху къэс я Iэпхъуамбэхэр зэхуэдэжьым: хэт ейр нэхъ кIэщIу, хэт ейр нэхъ кIыхьщ. Езым и Iэпэм хуэкIуэ шыкlэпшынэ ищIмэ, нэхъ тыншу еуэну къелъытэ.

- Шыкlэпшынэм пасэу сыдихьэхати, ар ззэгъэпэщыну си хъуэпсапIэт. Хьурей Фемикс 1982 гъэм Óйбрмэн Владимир Одессэ кьэкIашауэ щытащ «Бжьамий» ансамблыр зыхуеину макъамэ Iэмэпсымэхэр иригъэщIну. Абы 90 гъэм сихуэзэри, шыкlэпшынэ схуищIыну селъэIуащ, Óйбрмэн Езым и лъыплъырэ, сэри и Iэхъум сызэрыдихьэхам гу щIыльшынэр, гиГъэзэну жиIащ. Хуэмурэ сыдихьэхыпэри, шыкlэпшынэр, Iэпэпшынэр, пшынэ дыкъуакъуэр, пхъэцIычыр, нэгъуэщI адыгэ макъамэ Iэмэпсымэхэр хьэщIащхэр зэгъэжащ, - жиIащ Зубер. - Абхъазми ди шыкlэпшынэм хуэдэ яIащ, зы льэпкъыу дызэрыщытым и нэщэну. Адыгейм и музейм щIэлъ Iэмэпсымэхэми селпIащ. ХьэжъпащIэ Хьэсэнрэ Щауэжь Елмырзэрэ ящIа шыкlэпшынэхэр, Серебряков (Даутокъуэ) Заурбэч и Iэпэ-пшынэр, нэгъуэщIхэри ди Лъахэхэутэ музейм щахъумэ. Пасэрей адыгэ шыкlэпшынэм и сурэт хьэщIащхэр зэгъэжащ, - жиIащ Зубер. - Абхъазми ди шыкlэпшынэм хуэдэ яIащ, зы льэпкъыу дызэрыщытым и нэщэну. Адыгейм и музейм щIэлъ Iэмэпсымэхэми селпIащ. ХьэжъпащIэ Хьэсэнрэ Щауэжь Елмырзэрэ ящIа шыкlэпшынэхэр, Серебряков (Даутокъуэ) Заурбэч и Iэпэ-пшынэр, нэгъуэщIхэри ди Лъахэхэутэ музейм щахъумэ. Пасэрей адыгэ шыкlэпшынэм и сурэт

Я гъащIэр хабзэкIэ псыхьат

● Фи лъэIукIэ

Адыгэхэм нэмысышхуэрэ хабзэшхуэрэ яхэлъу лIэщIыгъуэкIэрэ къоГуэгурыкIуэ. Лъэпкъым и дэтхэнэ Iуэхури ткIийуэ хабзэм тету ирагъэкIуэкIырт. ЖыпIэнурамэ, адыгэм и псэуныгъэр зэрыщыту хабзэкIэ псыхьат. Сабийр дунейм къыщыпехьагъащIэм щегъэжьауэ цIыхум и иужьрей махуэр къэсыху ар и Iэпэгъуэ. Ди зэманым хабзэр япэм хуэдэ дыдэу псоми зэрамыхьэжьыфми, идкьыри абы тетыр нэхъыбэщ. Газетым и щIэджыкIакIуэхэм я лъэIур дгъэзащIэу, нобэ фиГу кьоГуэкIыжьыкъ адыгэхэм я Iэнэ тIыскIэр, абы и лъэныкъуэкIи хьэщIэм кIэлъыззэрахьэу щыта хабзэри къыхэщу. Ар кьыщыгъэлъэгъуэжащ МафIэдз Сэрэбий и «Адыгэ хабзэ» тхылъым.

ГУфIэГъуэкIэ цIыхухэр зэхьхьамэ, абы щызэрыхьэлIа псори зы гупу зэхэтIысхьэрэтэкъым. Нэхъыжь здэщыс Iэнэм щIалэгъуалэ щIыбгъуэ щIыбгъуэ зэрыщытам, ар зыхуей хуитIыжьэ. ИрагъэкIуэ щхьэусыгъуэ. Ар зэрыщытам и щхьэусыгъуэ. Ар зэпыIуэ щIалэгъуалэ щIыбгъуэ щIыбгъуэ зэрыщытам, ар зыхуей хуитIыжьэ. ИрагъэкIуэ